

Justitiekommitténs betänkande

1983/84:27

om förslag till polislag m. m. (prop. 1983/84:111 jämte motioner)

Propositionen m. m.

I proposition 1983/84:111 föreslår regeringen (justitiedepartementet) att riksdagen antar av lagrådet granskade förslag till

1. polislag,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i brottsbalken,
4. lag om ändring i utlänningslagen (1980:376),
5. lag om ändring i lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m.,
6. lag om ändring i lagen (1982:395) om tullverkets medverkan vid polisiär övervakning,
7. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
8. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173).

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisas till vad som anförs i det följande under rubriken Utskottet på s. 20.

I samband med propositionen behandlas de med anledning av propositionen väckta motionerna 1983/84:2580 av Per Israelsson m. fl. (vpk); 1983/84:2581 av Bertil Lidgard m. fl. (m) samt 1983/84:2582 av Kenth Skårvik (fp) och Kerstin Anér (fp). – Vidare behandlas i samband med propositionen yrkanden i tre motioner väckta under den allmänna motionstiden 1984.

Motionsyrkandena redovisas på s. 17–19.

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

1 Förslag till

Polislag

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

Polisverksamhetens ändamål

1 §

Som ett led i samhällets verksamhet för att främja rättvisa och trygghet skall polisens arbete syfta till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp.

Polisens uppgifter

2 §

Till polisens uppgifter hör att

1. förebygga brott och andra störningar av den allmänna ordningen eller säkerheten,
2. övervaka den allmänna ordningen och säkerheten, hindra störningar därav samt ingripa när sådana har inträffat,
3. bedriva spaning och utredning i fråga om brott som hör under allmänt åtal,
4. lämna allmänheten skydd, upplysningar och annan hjälp, när sådant bistånd lämpligen kan ges av polisen,
5. fullgöra den verksamhet som ankommer på polisen enligt särskilda bestämmelser.

Samverkan med andra myndigheter och organisationer

3 §

Polisen skall samarbeta med åklagarmyndigheterna. Samarbete skall också äga rum med andra myndigheter och organisationer vilkas verksamhet berör polisverksamheten. Särskilt åligger det därvid polisen att fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem.

Andra myndigheter skall ge polisen stöd i dess arbete.

Polisorganen

Den lokala polisorganisationen

4 §

Länen är indelade i polisdistrikt. I varje polisdistrikt finns en polismyndighet som ansvarar för polisverksamheten inom distriktet. Regeringen eller den myndighet som regeringen utser bestämmer i vad mån en polismyndighet skall bedriva verksamhet utanför sitt distrikt.

Polismännen är tjänstemän hos polismyndigheterna, i den mån inte annat föreskrivs av regeringen. Regeringen bestämmer vad som avses med polisman.

5 §

För ledningen av polismyndigheten finns en polisstyrelse. Polisstyrelsen består av polismyndighetens chef (polischefen), av dess biträdande chef (biträdande polischefen), om sådan finns, samt av det antal valda ledamöter, lägst sex och högst tio, som länsstyrelsen bestämmer.

Polisstyrelsens ledamöter utom polischefen och biträdande polischefen skall väljas av kommunfullmäktige, om polisdistriktet omfattar endast en kommun, och annars av landstinget. Om det i polisdistriktet finns en kommun som inte ingår i landstingskommunen, skall valet förrättas av landstinget och kommunfullmäktige med den fördelning mellan dem som länsstyrelsen bestämmer efter befolkningstalen. För de valda ledamöterna skall lika många suppleanter väljas.

De ledamöter och suppleanter som utses genom val skall vara svenska medborgare, vara bosatta inom distriktet och ha rösträtt vid val av kommunfullmäktige. De bör väljas så att erfarenhet av kommunal verksamhet blir företrädd bland dem. Vid valet bör vidare beaktas att de olika delarna av polisdistriktet och om möjligt alla kommuner i distriktet blir representerade.

Regeringen kan bestämma att även företrädare för personalen vid polismyndigheten skall ingå i polisstyrelsen.

Den regionala polisorganisationen

6 §

Länsstyrelsen är länets högsta polisorgan. Den ansvarar för polisverksamheten i länet och har tillsyn över den verksamhet som bedrivs av polismyndigheterna i länet.

Det ankommer på länsstyrelsen att bestämma i vilken utsträckning polispersonal skall ställas till förfogande för verksamhet som bedrivs gemensamt för flera polisdistrikt samt att generellt eller för särskilda fall i

övrigt bestämma om sådan verksamhet. Vid behov får länsstyrelsen bestämma även om annan polisverksamhet inom länet. Vad som har sagts nu gäller dock inte i den mån annat har beslutats av regeringen.

Länsstyrelsen får besluta om polisförstärkning från ett polisdistrikt till ett annat inom länet eller till ett annat län samt begära förstärkning från ett annat län. Den får också helt eller delvis ta över ledningen av polispersonalen i länet, när särskilda förhållanden föranleder det eller kravet på en enhetlig ledning inom länet annars är särskilt framträdande. Regeringen kan föreskriva att länsstyrelsen också i andra fall skall leda polisverksamhet. När länsstyrelsen leder polisverksamhet, skall vad som i lag eller annan författning föreskrivs om polismyndighet i tillämpliga delar gälla även länsstyrelsen.

Den centrala polisorganisationen

7 §

Rikspolisstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för polisväsendet och har tillsyn över detta. Styrelsen skall verka för planmässighet, samordning och rationalisering inom polisväsendet.

Regeringen kan uppdra åt rikspolisstyrelsen att i särskilda hänseenden leda polisverksamhet eller bestämma om sådan verksamhet. När rikspolisstyrelsen leder polisverksamhet skall vad som i lag eller annan författning föreskrivs om polismyndighet i tillämpliga delar gälla även rikspolisstyrelsen.

Allmänna principer för polisingripanden

8 §

En polisman som har att verkställa en tjänsteuppgift skall under iakttagande av vad som föreskrivs i lag eller annan författning ingripa på ett sätt som är försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. Måste tvång tillgripas, skall detta ske endast i den form och den utsträckning som behövs för att det avsedda resultatet skall uppnås.

Ett ingripande som begränsar någon av de grundläggande fri- och rättigheter som avses i 2 kap. regeringsformen får ej grundas enbart på bestämmelserna i första stycket.

Rapporteringskyldighet

9 §

När en polisman får kännedom om ett brott som hör under allmänt åtal, skall han lämna rapport om det till sin förman så snart det kan ske.

En polisman får lämna rapportteftergift enligt föreskrifter som regeringen meddelar.

Vissa befogenheter för polismännen

Användning av våld

10 §

En polisman får, i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd, om

1. han möts med våld eller hot om våld.
2. någon som skall häktas, anhållas eller annars med laga stöd berövas friheten försöker undkomma eller polismannen eljest möts av motstånd när han skall verkställa ett sådant frihetsberövande.
3. det är fråga om att avvärja en straffbelagd handling eller en fara för liv, hälsa eller värdefull egendom eller för omfattande skada i miljön.
4. polismannen med laga stöd skall avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme eller verkställa eller biträda vid kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller annan liknande åtgärd, vid beslag eller annat omhändertagande av egendom eller vid sådan husrannsakan som avses i rättegångsbalken.
5. polismannen annars med laga stöd har att bereda sig tillträde till, avspärra, tillstänga eller utrymma byggnad, rum eller område, biträda någon i myndighetsutövning med en sådan eller någon liknande åtgärd eller vid exekutiv förrättning enligt vad som är föreskrivet därom, eller
6. åtgärden i annat fall är oundgängligen nödvändig för den allmänna ordningens eller säkerhetens upprätthållande och det är uppenbart att den inte kan genomföras utan våld.

I fall som avses i första stycket 4 och 5 får våld mot person brukas endast om polismannen eller den som han biträder möts av motstånd.

Om rätt att i vissa fall bruka våld finns i övrigt föreskrifter i 24 kap. brottsbalken.

Tillfälliga omhändertaganden m. m.

11 §

Har polismyndighet enligt en särskild föreskrift befogenhet att besluta att någon skall omhändertas, får en polisman omhänderta denne i avvaktan på polismyndighetens beslut, om polismannen finner

1. att föreskrivna förutsättningar för beslut om omhändertagande föreligger och
2. att dröjsmål med omhändertagandet innebär fara för liv eller hälsa eller någon annan fara.

12 §

Anträffas någon, som kan antas vara under femton år, under förhållanden som uppenbarligen innebär överhängande och allvarlig risk för hans hälsa eller utveckling, får han tas om hand av en polisman för att genom dennes försorg skyndsamt överlämnas till sina föräldrar eller någon annan vårdnadshavare eller till socialnämnden.

13 §

Om någon genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna, får en polisman, när det är nödvändigt för att ordningen skall kunna upprätthållas, avvisa eller avlägsna honom från visst område eller utrymme. Detsamma gäller om en sådan åtgärd behövs för att en straffbelagd handling skall kunna avväjas.

Är en åtgärd som avses i första stycket otillräcklig för att det avsedda resultatet skall uppnås, får personen tillfälligt omhändertas.

14 §

Anträffas en okänd person av en polisman och finns det särskild anledning anta att han är efterspanad eller efterlyst och med stöd av lag skall berövas friheten vid anträffandet, får han omhändertas för identifiering, om han vägrar att lämna uppgift om sin identitet eller det finns anledning anta att hans uppgift om denna är oriktig.

15 §

Den som har omhändertagits enligt denna lag skall underrättas om anledningen till omhändertagandet så snart som möjligt. Den polisman som har verkställt omhändertagandet skall så skyndsamt som möjligt anmäla åtgärden till sin förman. Har omhändertagandet ej redan upphört skall förmannen omedelbart pröva om det skall bestå.

Innebär förmannens beslut att den som har omhändertagits enligt 11 § skall hållas kvar eller har ingripandet gjorts med stöd av 12 §, skall förmannen skyndsamt underrätta polismyndigheten om omhändertagandet och skälet till detta.

Polismyndigheten skall snarast möjligt efter ett omhändertagande enligt 11 § meddela beslut enligt vad som är föreskrivet om detta.

16 §

Den som har omhändertagits enligt 11 § eller enligt 13 § andra stycket skall förhöras så snart som möjligt.

Har omhändertagandet skett enligt 13 § andra stycket skall den omhän-

dertagne friges snarast möjligt efter förhöret, dock senast inom sex timmar efter omhändertagandet. Bedöms den omhändertagne vara i behov av hjälp eller stöd från samhällets sida, skall polisen gå honom till handa med råd och upplysningar samt, om det lämpligen kan ske, samråda med annat samhällsorgan som har till uppgift att tillgodose sådant behov.

När någon har omhändertagits enligt 14 § skall åtgärder för att hans identitet skall fastställas skyndsamt vidtas. Den omhändertagne skall omedelbart friges så snart han har identifierats. Han får dock inte hållas kvar under längre tid än sex timmar eller, om det är av synnerlig vikt att han identifieras, tolv timmar.

17 §

Vid omhändertagande enligt denna lag skall tillses att åtgärden inte orsakar den omhändertagne större olägenhet än som är oundviklig med hänsyn till åtgärdens syfte eller väcker onödigt uppmärksamhet. Den som har omhändertagits får inte underkastas annan inskränkning i sin frihet än som påkallas av ändamålet med åtgärden, ordningen på förvaringsplatsen eller allmän säkerhet.

18 §

Skall någon gripas enligt 24 kap. rättegångsbalken, får han inte omhändertas eller hållas kvar enligt 13 § andra stycket.

Angående omhändertagande av berusade personer finns bestämmelser i lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m.

Kroppsvsitation

19 §

En polisman som med laga stöd griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon får i anslutning till ingripandet kroppsvisitera denne i den utsträckning som är nödvändig

1. av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål skall kunna tas om hand, eller
2. för att hans identitet skall kunna fastställas.

Särskilda befogenheter till husrannsakan och liknande åtgärder

20 §

För att söka efter en person som med laga stöd skall omhändertas får en polisman bereda sig tillträde till den eftersöktes bostad eller till annat hus, rum eller ställe som tillhör eller disponeras av honom. Detsamma gäller i fråga om en lokal som är tillgänglig för allmänheten. Finns det synnerliga skäl

att anta att den eftersökta eljest uppehåller sig hos annan, får polismannen bereda sig tillträde även dit. På motsvarande sätt får en polisman bereda sig tillträde till en bostad eller något annat ställe för att söka efter ett föremål som polisen med stöd av lag eller annan författning skall omhänderta; vad som nyss har sagts om den eftersökta gäller därvid föremålets ägare eller innehavare.

En åtgärd som avses i första stycket får endast om fara är i dröjsmål vidtas utan föregående beslut av polismyndigheten. Endast om det finns särskilda skäl får åtgärden vidtas mellan kl. 21.00 och 6.00.

I fråga om husrannsakan för eftersökande av föremål som är underkastat beslag och av den som skall gripas, anhållas eller häktas eller hämtas till förhör eller inställelse vid domstol finns bestämmelser i rättegångsbalken.

21 §

En polisman får också bereda sig tillträde till ett hus, rum eller annat ställe, om det finns anledning anta att någon där har avlidit eller är medvetlös eller annars oförmögen att tillkalla hjälp. En sådan åtgärd får vidtas även när det är nödvändigt för efterspaning av någon som är försvunnen, om denne kan antas behöva hjälp.

Särskilda befogenheter i den skyddande och förebyggande verksamheten

22 §

Kan av särskilda skäl risk anses föreligga att något brott, som innebär allvarlig fara för liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av egendom, kommer att förövas på en viss plats, får en polisman i syfte att avvärja brottet eller bereda skydd mot detta

1. bereda sig tillträde till ett hus, rum eller annat ställe för att söka efter sprängmedel, vapen eller något annat farligt föremål.

2. avstänga, utrymma eller förbjuda tillträde till ett hus, rum eller annat ställe, meddela förbud mot flyttande av visst föremål eller mot trafik med visst kommunikationsmedel eller vidta någon annan sådan åtgärd.

Föreligger allvarlig risk för brott som avses i första stycket, får en polisman för att söka efter ett farligt föremål även kroppsvisitera personer som uppehåller sig på platsen.

En åtgärd som avses i denna paragraf får endast om fara är i dröjsmål vidtas utan föregående beslut av polismyndigheten.

Slutbestämmelser

23 §

Vad som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4 gäller även sådan vaktpost eller annan krigsman som tjänstgör för bevakning eller för att upprätthålla ordning och föreskrifterna i 10 § första stycket 1-4 även

tjänsteman vid tullverkets kustbevakning som enligt särskilda bestämmelser medverkar vid polisiär övervakning. Bestämmelsen i 10 § första stycket 2 gäller dessutom den som annars med laga stöd skall verkställa ett frihetsberövande och bestämmelsen i samma paragraf första stycket 4 den som i myndighetsutövning har befogenhet att verkställa någon sådan åtgärd som där anges. Vid ingripande med stöd av 10 § första stycket 4 tillämpas också andra stycket samma paragraf.

När den som avses i första stycket med laga stöd berövar någon friheten eller avlägsnar någon, tillämpas också 19 § 1.

Bestämmelserna i 13 § gäller också en ordningsvakt, om inte annat framgår av hans förordnande. Har en ordningsvakt omhändertagit någon, gäller dock att den omhändertagne skyndsamt skall överlämnas till närmaste polisman. I fråga om befogenhet för en tjänsteman vid tullverkets kustbevakning att tillämpa 13 § finns särskilda bestämmelser.

24 §

Närmare föreskrifter för verkställighet av denna lag meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.
 2. Genom lagen upphävs lagen (1972:509) om vad som avses med polismyndighet m. m. och lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande.
 3. Vad som före ikraftträdandet har föreskrivits om polisstyrelse skall i fortsättningen gälla polismyndigheten.
 4. De nya bestämmelserna om val av ledamöter och suppleanter i polisstyrelser tillämpas först vid val som avser tid efter utgången av år 1985. I fråga om val till polisstyrelse avseende tid till utgången av år 1985 gäller äldre lag.
 5. Vad som föreskrivs i 23 § första och andra styckena gäller även dem som med stöd av övergångsbestämmelse till lagen (1984:000) om ändring i civilförsvarlagen (1960:74) är krigsplacerade inom civilförsvaret för tjänstgöring inom tjänstegrenen ordnings- och bevakningstjänst, så länge krigsplaceringen gäller.

2 Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 9 § och 28 kap. 2 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 KAP.

9 §¹

Med polismyndighet avses i denna balk jämväl länspolischefen.

Vad i 6 § är stadgat om allmän åklagare äge motsvarande tillämpning beträffande polismyndighet, så ock beträffande polisman, som har att vidtaga åtgärd eller meddela beslut enligt denna balk, varvid dock fråga om jäv prövas av polismyndigheten.

28 KAP.

2 §

För eftersökande av den som skall gripas, anhållas eller häktas eller hämtas till förhör eller till inställelse vid rätten *må* husrannsakan företagas hos honom, så ock hos annan, om synnerlig anledning förekommer, att den sökte uppehåller sig där.

För eftersökande av den som skall gripas, anhållas eller häktas, hämtas till förhör eller till inställelse vid rätten *eller underkastas kroppsvisitation eller kroppsbesiktning får* husrannsakan företagas hos honom. så ock hos annan, om synnerlig anledning förekommer, att den sökte uppehåller sig där.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

3 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 24 kap. 2, 3 och 5 §§ brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

24 KAP.

2 §²

Om polisman, som skall verkställa tjänsteåtgärd, mötes eller angripes med våld eller hot om våld, må han för åtgärdens genomförande bruka det våld som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarligt. Detsamma gäller sådan vaktpost eller

¹ Senaste lydelse 1968:193.

² Senaste lydelse 1982:396.

Nuvarande lydelse

annan krigsman eller civilförsvarspersonal under civilförsvarsberedskap, som fullgör polisuppgift eller tjänstgör för bevakning eller för att upprätthålla ordning samt tjänsteman vid tullverkets kustbevakning som enligt särskild lagstiftning medverkar vid polisiär övervakning.

Rymmer fånge eller den som är häktad, anhållen eller eljest berövad friheten eller sätter han sig med våld eller hot om våld till motvärn eller gör han på annat sätt motstånd mot någon under vars uppsikt han står, då denne skall hålla honom till ordningen, må ock till rymningens hindrande eller ordningens upprätthållande brukas det våld som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarligt. Om någon som skall häktas, anhållas eller eljest berövas friheten söker undkomma eller hindra den som äger verkställa åtgärden, må jämväl brukas våld enligt vad nu är sagt. Detsamma skall gälla därest, i fall som avses i detta stycke, motstånd övas av annan än förut nämnts.

Om en polisman eller annan som avses i första stycket eller den, som med stöd av lag eller annan författning har förordnats av myndighet att medverka till att upprätthålla allmän ordning eller säkerhet eller att utföra bevakning eller annan tillsyn, skall med laga rätt avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme, får han, om han möts av motstånd, även i andra fall än som sägs i första och andra styckena för att genomföra åtgärden bruka det våld som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarligt. Detsamma gäller när någon som nu nämnts eller annan i myndighetsutövning med laga rätt skall verkställa kroppsvisitation, kroppsbesiktning, husrannsakan eller beslag eller annat omhändertagande av egendom.

Föreslagen lydelse

Rymmer den som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller som är häktad, anhållen eller annars berövad friheten eller sätter han sig med våld eller hot om våld till motvärn eller gör han på annat sätt motstånd mot någon under vars uppsikt han står, då denne skall hålla honom till ordningen, får det våld brukas som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarligt för att rymningen skall hindras eller ordningen upprätthållas. Detsamma skall gälla, om någon annan än som nu har nämnts gör motstånd i ett sådant fall.

Om rätt för polismän och viss annan personal att bruka våld finns i

Nuvarande lydelse

Har någon enligt denna paragraf rätt att bruka våld, äger envar som kommer honom till hjälp samma rätt.

Föreslagen lydelse

övrigt föreskrifter i polislagen (1984:000).

I fall då någon enligt första stycket eller enligt polislagen har rätt att bruka våld har var och en som kommer honom till hjälp samma rätt.

3 §³

Vid myteri eller under strid, så ock eljest vid tillfälle, då brott mot krigslydnaden medför särskild fara, må krigsman mot underlydande som visar ohörsamhet bruka det våld som är nödigt för att upprätthålla krigslydnaden.

I fall som nu avses skall vad i 2 § fjärde stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

I fall som nu avses skall vad i 2 § tredje stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

5 §

Har någon i fall som avses i 1–4 §§ gjort större våld eller svårare skada än i varje fall är medgivet, skall han likväl ej dömas till ansvar, såframt omständigheterna voro sådana att han svårligen kunde besinna sig.

Har någon i fall som avses i 1–4 §§ denna kapitel eller 10 § polislagen (1984:000) gjort större våld eller svårare skada än i varje fall är medgivet, skall han likväl ej dömas till ansvar, om omständigheterna var sådana att han svårligen kunde besinna sig.

Finnes gärningen brottslig, må dömas till lindrigare straff än för brottet eljest är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

4 Förslag till

Lag om ändring i utlänningslagen (1980:376)

Härigenom föreskrivs i fråga om utlänningslagen (1980:376)

dels att 100 § skall upphöra att gälla,

dels att 55 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

55 §

Att en polisman i vissa fall som avses i 50 och 52 §§ får omhändertaga en utlänning i avvaktan på beslut av polismyndighet följer av 1 § lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande.

Att en polisman i vissa fall som avses i 50 och 52 §§ får omhändertaga en utlänning i avvaktan på beslut av polismyndighet följer av 11 § polislagen (1984:000).

³ Senaste lydelse 1980:579.

I den mån utlänningskontroll sker under medverkan av tullmyndighet eller med biträde av särskilt förordnad passkontrollant, skall tulltjänstemannen eller passkontrollanten ha motsvarande befogenhet att tillfälligt omhänderta en utlänningsperson. Han är dock skyldig att så skyndsamt som möjligt anmäla åtgärden till en polisman för prövning av om omhändertagandet skall bestå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m.

Härigenom föreskrivs att 1, 3, 4 och 7-10 §§ lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som på allmän plats, utom eller inomhus, anträffas berusad av alkoholhaltiga drycker eller annat berusningsmedel får omhändertagas av polisman, om han till följd av berusningen är ur stånd att taga vård om sig eller annars utgör en fara för sig själv eller annan.

Vad som sägs i första stycket har motsvarande tillämpning, om den berusade anträffas i port, trappuppgång eller liknande utrymme eller annars inom område som gränsar till allmän plats och omständigheterna ger vid handen att han uppehåller sig där endast tillfälligtvis.

Om det behövs med hänsyn till den omhändertagnes tillstånd, skall han så snart det kan ske underkastas läkarundersökning.

Omhändertagen, som ej efter läkarundersökning som avses i 3 § skall föras till sjukhus eller kvarstanna där, får hållas kvar hos polisen, om annan vård ej kan beredas honom.

Föreslagen lydelse

1 §

Den som anträffas så berusad av alkoholdrycker eller annat berusningsmedel att han inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller för någon annan får omhändertas av en polisman.

Anträffas någon där han eller någon annan har sin bostad, får han inte omhändertas enligt första stycket.

3 §

Om det behövs med hänsyn till den omhändertagnes tillstånd, skall han så snart det kan ske undersökas av en läkare.

4 §

Om den omhändertagne inte bereds vård på sjukhus eller annan vårdinrättning och inte heller tas om hand på annat sätt eller annars kan friges, får han hållas kvar hos polisen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Den som är omhändertagen enligt denna lag skall *förhöras* så snart som möjligt *och därvid* underrättas om anledningen till omhändertagandet.

Finnes den omhändertagne vara i behov av hjälp eller stöd från samhällets sida, skall polisen innan omhändertagandet upphör *tillhandaga* honom med råd och upplysningar samt, i den mån det lämpligen kan ske, samråda med annat samhällsorgan som har till uppgift att tillgodose sådant behov.

Den omhändertagne skall friges så snart det finnes kunna ske utan men för honom själv och anledning till omhändertagande ej längre föreligger. Frigivandet skall dock alltid äga rum senast inom åtta timmar efter omhändertagandet, om det ej uppenbarligen är förenligt med den omhändertagnes eget intresse att han får kvarstanna kortare tid därutöver.

Den som är omhändertagen enligt denna lag skall så snart som möjligt underrättas om anledningen till omhändertagandet.

Bedöms den omhändertagne vara i behov av hjälp eller stöd från samhällets sida, skall polisen innan omhändertagandet upphör *gå* honom *till handa* med råd och upplysningar samt, i den mån det lämpligen kan ske, samråda med annat samhällsorgan som har till uppgift att tillgodose sådant behov.

8 §

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel som påträffas hos *den som har omhändertagits enligt denna lag skall fräntagas denne, om ej särskilda skäl talar däremot. Beslut härom meddelas av den förman som enligt 5 § skall pröva omhändertagandet. Med egendomen skall förfaras på det sätt som föreskrives i 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. Belopp som har erhållits vid försäljning av egendomen tillfaller staten.*

Första stycket får tillämpas även i fråga om injektionsspruta eller kanyl som kan användas för insprutning i människokroppen.

Alkoholdrycker eller andra berusningsmedel, som påträffas hos *den omhändertagne, skall tas ifrån honom. Sådän egendom skall bevisligen förstöras, om inte särskilda skäl talar för att egendomen återställs efter frigivandet. Frågan härom prövas av den förman till vilken omhändertagandet skall anmälas.*

Första stycket får tillämpas även i fråga om injektionsspruta eller kanyl som kan användas för insprutning i människokroppen. *Detsamma galler andra föremål, som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befatning med narkotika.*

9 §

Föreskrifterna i denna lag tillämpas även i fall då förutsättningar för omhändertagande skulle ha förelegat också enligt 3 § lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande.

Skall någon gripas enligt 24 kap. rättegångsbalken, får han inte omhändertas eller hållas kvar enligt denna lag.

Finns det skäl att omhänderta någon såväl enligt 13 § andra stycket

Nuvarande lydelse

Vad som sägs i denna lag om polisman gäller även ordningsvakt och den som utan att vara polisman förordnats att fullgöra polisverksamhet, om ej annat framgår av förordnandet.

Föreslagen lydelse

polislagen (1984:000) som enligt denna lag, skall denna lag tillämpas.

10 §¹

Vad som gäller för en polisman enligt denna lag gäller i tillämpliga delar också för en ordningsvakt, om inte annat framgår av hans förordnande.

Har en ordningsvakt omhändertagit någon, gäller dock att den omhändertagne skyndsamt skall överlämnas till närmaste polisman.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

6 Förslag till Lag om ändring i lagen (1982:395) om tullverkets medverkan vid polisiär övervakning

Häri genom föreskrivs att 3 § lagen (1982:395) om tullverkets medverkan vid polisiär övervakning skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Kustbevakningstjänsteman har samma befogenhet som tillkommer polisman enligt 3 § lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande att omhänderta den som genom sitt uppträdande i trafiken till sjöss stör ordningen eller utgör omedelbar fara för denna. Sådan befogenhet har han också när det fordras för att avvärja brott mot de föreskrifter som avses i 1 § 5, 6 och 7.

Vid omhändertagande som avses i första stycket skall kustbevakningstjänsteman tillämpa bestämmelserna i 4 § lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande.

Föreslagen lydelse

3 §

Kustbevakningstjänsteman har samma befogenhet som tillkommer polisman enligt 13 § *polislagen (1984:000)* att avvisa, avlägsna eller omhänderta den som genom sitt uppträdande i trafiken till sjöss stör ordningen eller utgör omedelbar fara för denna. Sådan befogenhet har han också när det fordras för att avvärja brott mot de föreskrifter som avses i 1 § 5, 6 och 7.

Vid omhändertagande som avses i första stycket skall kustbevakningstjänsteman tillämpa bestämmelserna i 17 § *polislagen*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

¹ Senaste lydelse 1980:581.

7 Förslag till Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 19 § sekretesslagen (1980:100) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 KAP. 19 §¹

Sekretess gäller hos polismyndighet för sådan uppgift om enskilds personliga förhållanden som hänför sig till

1. verksamhet som enbart innefattar hjälp eller annat bistånd åt enskild,

2. ärende om omhändertagande eller handräckning enligt lagstiftningen om viss psykiatrisk vård eller om vård av missbrukare utan samtycke inom socialtjänsten,

3. ärende om handräckning enligt lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda eller vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten,

3. ärende om handräckning enligt lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda eller vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten, *eller*

4. ärende som avses i 21 kap. föräldrabalken, *eller*

4. ärende som avses i 21 kap. föräldrabalken,

5. *utredning enligt 6 § andra stycket lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande,*

om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984. I fråga om utredning som dessförinnan har gjorts enligt 6 § andra stycket lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande gäller äldre bestämmelser.

8 Förslag till Lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)

Härigenom föreskrivs att 6 § kreditupplysningslagen (1973:1173) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §²

Uppgift om någons politiska eller religiösa uppfattning, ras eller hudfärg får icke insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet.

Uppgift om att någon misstänks eller har dömts för brott eller har

Uppgift om att någon misstänks eller har dömts för brott eller har

¹ Senaste lydelse 1981:1261.

² Senaste lydelse 1981:1263.

Nuvarande lydelse

avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller har varit föremål för åtgärd enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) *angående omsorger* om vissa psykiskt utvecklingsstörda, *lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande*, lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. eller utlänningslagen (1980:376) får ej utan medgivande av datainspektionen insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet. Detsamma gäller uppgift om sjukdom, hälsotillstånd eller liknande.

Medgivande som avses i andra stycket får lämnas endast om synnerliga skäl föreligger.

Föreslagen lydelse

avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller har varit föremål för åtgärd enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) *angående omsorger* om vissa psykiskt utvecklingsstörda, *11–14 §§ polislagen (1984:000)*, lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. eller utlänningslagen (1980:376) får ej utan medgivande av datainspektionen insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet. Detsamma gäller uppgift om sjukdom, hälsotillstånd eller liknande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984. Bestämmelsen i 6 § andra stycket första meningen gäller även i fråga om uppgift om att någon har varit föremål för åtgärd enligt lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande.

Motionerna*Motioner väckta med anledning av propositionen*

I motion 1983/84:2580 av Per Israelsson m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag som innebär att registrering av LOB-omhändertagna i körkortsregistret upphör,

2. att riksdagen antar proposition 1983/84:111 Förslag till polislag m. m. utom i vad avser 13 och 19 §§ vilka, med avslag på propositionen i motsvarande del, antas i enlighet med följande, som motionärernas förslag betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Om någon genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna, får en polisman, när det är nödvändigt för att ordningen skall kunna upprätthållas, avvisa eller avlägsna

Motionärernas förslag

13 §

En polisman skall omhänderta den som begår brott och som trots tillsägelse fortsätter därmed, om ett omhändertagande behövs för att upprätthålla allmän ordning eller annars är nödvändigt.

Nuvarande lydelse

honom från visst område eller utrymme. Detsamma gäller om en sådan åtgärd behövs för att en straffbelagd handling skall kunna avvärras.

Är en åtgärd som avses i första stycket otillräcklig för att det avsedda resultatet skall uppnås, får personen tillfälligt omhändertaras.

Föreslagen lydelse

19 §

En polisman ----- är nödvändig.
1. av säkerhetsskäl ----- hand, eller
2. för att hans identitet skall kunna fastställas.

Kroppsvsitation enligt 19 § punkt 2 får ej göras av omhändertagna enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m.

I motion 1983/84:2581 av Bertil Lidgard m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen beslutar komplettera förslaget till polislag med en definition av begreppet polisman,

2. att riksdagen beslutar komplettera förslaget till polislagens 9 § med nuvarande stadganden i 12 § polisinstruktionen om regler för rapporteftergift,

3. att riksdagen beslutar att förslaget till polislagens 10 § punkt 3 omarbetas i enlighet med motionen och nu gällande stadganden i 24 kap. 1 § BrB,

4. att riksdagen beslutar att förslaget till polislagens 10 § punkt 6 utgår,

5. att riksdagen beslutar komplettera förslaget till polislagens 19 § med ett stadgande om rätt för polisman att företa skyddsvisitation för eftersökande av föremål som kan tänkas bli föremål för förverkande utan samband med brottsutredning,

6. att riksdagen beslutar att stadgandet i 28 kap. 13 § rättegångsbalken byggs ut med ett stadgande om rättsgrunden för medtagande av en för rattonykterhet misstänkt.

I motion 1983/84:2582 av Kenth Skårvik (fp) och Kerstin Anér (fp) hemställs att 13 § andra stycket polislagen skall få en utformning som innebär att en polisman får omhänderta den som stör allmän ordning först om den störande har begått en kriminaliserad handling.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1984

I motion 1983/84:374 av Kjell Mattsson (c) hemställs

1. att riksdagen beslutar att systemet med särskilda medborgarvittnen upphör,

2. att riksdagen beslutar att insynen i polisarbetet skall ske genom polisstyrelsen och att detta får uttryck i lagstiftningen om polisstyrelsen.

I motion 1983/84:394 av Hans Petersson i Röstånga (fp) hemställs att riksdagen begär att regeringen utreder förutsättningarna för ett odelat ansvar för förundersökningarna.

I motion 1983/84:760 av Marianne Karlsson (c) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som har anförts i motionen om anmälan till körkortsregistret (yrkande 3).

Utskottet

Inledning

Riksdagen fattade år 1981 ett principbeslut om allmänna riktlinjer för en reform av polisväsendet (prop. 1980/81:13, JuU 24, rskr 210). Beslutet omfattade frågor om polisens uppgifter, utbildning, organisation m. m. Enligt riksdagens beslut borde den rättsliga regleringen av polisverksamheten föras samman till en särskild polislag, innefattande grundläggande regler om bl. a. polisens uppgifter, polisorganisationen och polisens befogenheter.

I enlighet med vad som förutsatts i riksdagens beslut tillkallades en särskild kommitté – 1981 års polisberedning – med uppdrag att behandla frågor om genomförande av polisreformen, däribland de i sammanhanget aktuella författningsfrågorna.

Som ett första led i polisreformens genomförande lade regeringen i februari 1984 fram en proposition med förslag om ändrad organisation m. m. för myndigheterna inom polisväsendet (prop. 1983/84:89). Förslagen i propositionen byggde huvudsakligen på betänkanden angivna av polisberedningen. Riksdagen har i ett nyligen fattat beslut i allt väsentligt godtagit de förslag som framlagts (JuU 1983/84:16, rskr 182).

Polisberedningen avlämnade i januari 1983 betänkandet (SOU 1982:63) Polislag. Betänkandet har remissbehandlats.

Efter önskemål från riksdagen (JuU 1977/78:12, rskr 58) tillkallade år 1978 chefen för justitiedepartementet en särskild utredare – LTO/LOB-utredningen – med uppdrag att göra en utvärdering av tillämpningen av lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande (LTO) och lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. (LOB). Utredningen avlämnade i mars 1983 betänkandet (SOU 1982:64) Frihetsberövande vid bråk och berusning. Betänkandet har remissbehandlats.

De förslag som läggs fram för riksdagen i nu förevarande proposition bygger – förutom på 1981 års riksdagsbeslut – huvudsakligen på de två nämnda betänkandena och remissbehandlingen av dem.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en polislag. Lagförslaget innehåller grundläggande regler om polisens uppgifter och organisation samt vissa bestämmelser om polisens befogenheter att vidta tvångsåtgärder.

Lagförslagets utgångspunkt är att polisens arbete med att upprätthålla allmän ordning och säkerhet är ett led i samhällets allmänna verksamhet för att främja rättvisa och trygghet. Detta anges i en inledande paragraf. Som de viktigaste polisuppgifterna anges förebyggande verksamhet, övervakningsverksamhet, utredningsverksamhet och serviceverksamhet.

Avsnittet i förslaget till polislag om organisatoriska frågor grundar sig på riksdagens principbeslut år 1981. Den lokala, regionala och centrala polisorganisationens uppgifter och ansvarsområde slås fast i grundläggande hänseenden.

Lagförslagets sista avsnitt innehåller en katalog över vissa befogenheter för polisen att tillgripa tvångsåtgärder i sin tjänsteutövning, t. ex. att använda våld eller att omhänderta eller kroppsvisitera någon. Förslaget innebär i denna del i princip att man sammanför dels ett antal befogenheter som f. n. allmänt anses tillkomma polisen men som inte tydligt framgår av skriven lag, dels några befogenheter som hittills har framgått av andra lagar. En följd av förslaget är att lagen om tillfälligt omhändertagande föreslås upphävd.

I propositionen tas också upp frågor om en utvidgning av användningsområdet för s. k. rapporteftergift. Därvid uttalas bl. a. att cirkuläret (1972:25) till polismyndigheterna om rapporteftergift för vissa snatteribrott avses bli upphävt. En annan särskild fråga som behandlas i propositionen gäller principerna för polisens s. k. okonventionella spaningsmetoder.

Propositionen innehåller slutligen förslag till ändringar i rättegångsbalken och lagen om omhändertagande av berusade personer m. m. samt förslag till följdändringar i några andra lagar, däribland brottsbalken.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1984.

Utskottets allmänna synpunkter

Utskottet anser det vara av stort värde att de grundläggande reglerna om polisens uppgifter, organisation och befogenheter i enlighet med riksdagens principbeslut förs samman i en särskild lag. Inte minst värdefullt är att polisens befogenheter att vidta olika ingripanden så långt det är möjligt blir föremål för en samlad lagreglering. Att så sker måste enligt utskottets mening vara till gagn inte bara för individens rättsskydd utan även för polisens effektivitet. – Med tanke på den centrala och för medborgarna betydelsefulla funktion som polisverksamheten har i rättssamhället anser utskottet det motiverat att de grundläggande reglerna om polisens uppgifter och organ liksom regler om styrning av dess verksamhet kommer till uttryck i en författning som beslutas av riksdagen.

Utskottet vill här uttala sin anslutning i stort till de lagförslag som läggs fram i propositionen.

Mot bakgrund av vad utskottet tidigare uttalat rörande användningen av s. k. okonventionella spaningsmetoder i polisarbetet (JuU 1981/82:38) välkomnar utskottet att denna sak behandlas i propositionen, och utskottet kan ställa sig bakom de överväganden rörande principerna för okonventionella spaningsmetoder som redovisas i propositionen.

Till olika enskildheter i förslagen liksom till vissa andra särskilda frågor som aktualiserats i ärendet återkommer utskottet i det följande.

Ansvar för förundersökningar

Bakgrund

En av polisens grundläggande uppgifter är att bedriva spaning och utredning i fråga om brott som hör under allmänt åtal.

När det gäller polisens verksamhet på detta område finns det anledning att skilja mellan å ena sidan sådan verksamhet som inte hör till förundersökningen i ett brottmål och å den andra sidan verksamhet som utgör förundersökning. Den förra verksamheten är i huvudsak oregerad, medan det beträffande förundersökningen finns en rad bestämmelser, bl. a. i 23 kap. rättegångsbalken (RB).

Det skede som ligger före förundersökningen kännetecknas av att det inte föreligger någon konkret uppgift om att ett bestämt brott har begåtts eller att brottsmisstankarna är vaga eller obestämda. De olika utredningsstadiet som föregår den formliga förundersökningen kan vara vad man brukar kalla allmän brottspaning, förutredning och förspaning. I allmänhet är det polismyndigheten som har ansvaret och ledningsfunktionen när det gäller verksamheten under de olika förstadiet som kan föregå en förundersökning. – Här bör också nämnas den s. k. primärutredning som en polisman enligt 23 kap. 3 § fjärde stycket RB får göra innan förundersökning har hunnit inledas; polismannen får hålla förhör eller vidta annan åtgärd i syfte att utreda brottet, om åtgärden inte kan uppskjutas utan olägenhet.

Så snart det föreligger anledning anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats skall enligt 23 kap. 1 § RB förundersökning inledas. Under förundersökningen skall utredas vem som skäligen kan misstänkas för brottet och om tillräckliga skäl för åtal föreligger; vidare skall saken beredas så att bevisningen kan föreligger i ett sammanhang vid huvudförhandlingen, 23 kap. 2 §.

Enligt 23 kap. 3 § första stycket RB inleds förundersökning av polismyndighet eller åklagare. Har den inletts av polismyndighet och är saken inte av enkel beskaffenhet, skall ledningen av förundersökningen övertas av åklagare så snart någon person är skäligen misstänkt för brottet. Åklagaren skall även eljest överta ledningen av förundersökningen om det är påkallat av särskilda skäl. Vidare gäller enligt andra stycket i samma paragraf att

Åklagaren, när undersökningen leds av polismyndighet, får meddela anvisningar rörande undersökningens bedrivande. Då förundersökningen leds av åklagaren har han rätt att anlita biträde av polisen och att uppdraga åt polisman att vidta särskilda åtgärder som hör till utredningen, 3 § tredje stycket. – Det kan här tilläggas att polisens samarbete med åklagarmyndigheterna också betonas i 3 § förslaget till polislag.

Närmare anvisningar i vilka fall polisen skall leda förundersökningar har utfärdats av riksåklagaren i samråd med rikspolisstyrelsen. De nu gällande anvisningarna trädde i kraft den 1 januari 1980 (RÅFS 1979:1). I jämförelse med tidigare anvisningar innebar de en utvidgning av polisens befogenhet att leda förundersökningar.

En förundersökning får ofta bedrivas i två steg. I det första gäller det att fastställa om ett brott har begåtts och om det finns skäl till misstanke mot någon bestämd person. Under detta spaningsstadium leds i regel förundersökningen av polismyndigheten. I nästa skede gäller det att samla in bevismaterial för att klarlägga om det finns tillräckliga skäl för åtal mot den misstänkte. Är saken inte av enkel beskaffenhet skall i detta skede ledningen av förundersökningen tas över av åklagaren.

Förslag

I motion 394 framförs önskemål om att det bör tillskapas en ordning enligt vilken ansvaret för förundersökningar odelat kan läggas på antingen åklagarmyndigheten eller polismyndigheten. Motionären uttalar sympati för tanken på att låta polismyndigheten ha ansvaret; polisen är bäst lämpad att fatta de operativa besluten samtidigt som frågan om användningen av utredningsresurserna ligger i händerna på polisen. Motionen mynnar ut i ett yrkande om utredning av förutsättningarna för ett odelat ansvar för förundersökningar.

Utskottets överväganden

Vid ställningstagande till motionsspörsmålet vill utskottet framhålla att frågor rörande ledningen och ansvaret för förundersökningar tid efter annan har aktualiserats i olika sammanhang men att de diskussioner som förts inte har lett till några principiella förändringar av den nuvarande, sedan många år gällande ordningen. Motionsspörsmålet rymmer åtskilliga viktiga frågor och berör många olika intressen; en ändring av nuvarande ordning skulle bl. a. få ganska vittgående konsekvenser för såväl polisen som åklagarna.

I ett läge där polisväsendet står inför en omfattande reformering anser utskottet det mindre välbetänkt att förorda några överväganden som skulle kunna rubba de reformplaner som lagts fast. I sammanhanget kan f. ö. nämnas att polisreformen bl. a. tar sikte på polisens samverkan med åklagarmyndigheterna i prioriteringsfrågor o. d. (se JuU 1980/81:24 s. 16 och

den nu aktuella propositionen s. 57). Tilläggas bör också att förutsättningarna för polisens och åklagarnas brottsutredande verksamhet kan komma att påverkas av det arbete som bedrivs av 1983 års häktesutredning (Ju 1983:04).

Mot den angivna bakgrunden och med tanke på att den ordning som tillämpas – delvis i samråd mellan riksåklagaren och rikspolisstyrelsen – inte kan sägas vara förenad med några nämnvärda olägenheter anser utskottet att motionsyrkandet bör lämnas utan bifall.

Polismansbegreppet

Bakgrund

En definition av vad som avses med polisman finns f. n. intagen i 4 § polisinstruktionen (1972:511). Definitionen har formellt giltighet endast inom ramen för instruktionens tillämpningsområde, och den innebär i huvudsak endast en förklaring att med polisman avses vissa särskilt angivna befattningshavare som genomgått polisutbildning på viss nivå.

Förslag

Huvudprincipen att polismännen är tjänstemän hos polismyndigheten föreslås i propositionen bli fastslagen i 4 § andra stycket polislagen. Regeringen avses dock kunna föreskriva avvikelser från denna princip, beträffande t. ex. personal hos rikspolisstyrelsen. Enligt samma stycke föreslås regeringen få rätt att bestämma vad som skall avses med polisman.

I motion 2581 begärs att en definition av begreppet polisman tas in i polislagen.

Utskottets överväganden

Utskottet vill för sin del framhålla att det av flera skäl är lämpligt att polismansbegreppet ges en klar definition i författningstext. Med tanke på att begreppet polisman förekommer, förutom i förslaget till polislag, i flera olika gällande författningar, däribland rättegångsbalken och anknytande författningar, bör definitionen ges en generell giltighet.

I 4 kap. 2 § lagen (1976:600) om offentlig anställning föreskrivs att endast svensk medborgare får inneha eller utöva bl. a. tjänst som polisman. Vad gäller polismän ges i övrigt f. n. en definition av begreppet i polisinstruktionen. Denna är en författning som har beslutats av regeringen. Utskottet anser inte att det är nödvändigt att nu göra någon ändring i ordningen att polismansbegreppet bestäms i författning som beslutas av regeringen. Att – i likhet med vad som gäller i fråga om domare och åklagare (4 resp. 7 kap. rättegångsbalken) – ta in motsvarande bestämmelser om polismansbegreppet i en lag kan tvärtom enligt utskottets mening visa sig vara förenat med

vissa olägenheter, t. ex. när man behöver ändra begreppet i olika hänseenden. Det bör också påpekas att under begreppet polisman skall rymmas åtskilliga kategorier av befattningshavare inom polisväsendet; motsvarande förhållande kan knappast sägas föreligga beträffande domare eller åklagare.

Sammanfattningsvis anser sig utskottet inte kunna ställa sig bakom motionsönskemålet om att polismansbegreppet skall definieras i polislagen. Utskottet avstyrker bifall till motionen i denna del. Propositionen i här behandlad del godtas av utskottet.

Insynen i polisverksamheten

Bakgrund

Polisreformen syftar bl. a. till att ge de lokala polisorganen ett ökat inflytande över polisverksamheten. Medborgarinflytandet över polisledningen i distrikten skall samtidigt förstärkas. Enligt 1981 års riksdagsbeslut skall den förtroendevalda polisstyrelsen förvandlas från ett i huvudsak rådgivande organ till ett i egentlig mening styrande organ för polisen. Polisstyrelsen i plenum bör sålunda fatta de långsiktiga besluten om fördelningen och användningen av resurserna inom polisdistriktet och handlägga bl. a. viktiga frågor om organisation och verksamhetsplanering. Den i egentlig mening operativa polisledningen skall dock enligt riksdagsbeslutet även i fortsättningen utövas av polischefen eller av honom underställt polisbefäl; polisledning i det särskilda fallet skall således inte höra till polisstyrelsens uppgifter.

I samband med att riksdagen år 1981 beslutade riktlinjer för polisreformen skedde en lagreglering av systemet med medborgarvittnen. Enligt den sålunda antagna lagen (1981:324) om medborgarvittnen får en kommun i syfte att tillgodose allmänhetens intresse av insyn i polisverksamheten utse trovärdiga personer att som medborgarvittnen följa polisens arbete i polisdistriktet. Som exempel på uppgifter för medborgarvittnen kan här nämnas närvaro vid polisförhör och när frihetsberövade personer förs in på polisstationerna. – För kostnaderna för medborgarvittnen i Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt anvisas särskilda medel på 1 milj. kr. över statsbudgeten (prop. 1983/84:100 bilaga 15).

Förslag

I propositionen föreslås att i polislagen tas in grundläggande regler om bl. a. den lokala polisorganisationen. Reglerna upptas i 4 och 5 §§. Enligt dessa regler skall länen, såsom nu, vara indelade i polisdistrikt. I varje polisdistrikt skall finnas en polismyndighet. Ledningen av polismyndigheten skall utövas av en polisstyrelse. Denna skall bestå av polismyndighetens chef och det antal valda ledamöter, lägst sex och högst tio, som länsstyrelsen

bestämmer. Finns en biträdande polischef skall även denne ingå i styrelsen. I lagförslaget finns vidare föreskrifter om bl. a. val av ledamöterna i polisstyrelsen. – Det är förutsatt att regeringen skall meddela föreskrifter om i vilka fall polisstyrelsen skall besluta i frågor som ankommer på polismyndigheten och i vilka fall beslutet skall fattas av polischefen eller någon annan tjänsteman på polisstyrelsens vägnar (närmare om principerna för denna uppgiftsfördelning, se JuU 1983/84:16).

I motion 374 begärs att systemet med medborgarvittnen avskaffas. Enligt motionären bör uppgiften att svara för insynen i polisarbetet i stället ankomma på polisstyrelsen; detta bör uttryckligen anges i lagstiftningen.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att det i propositionen framlagda förslaget rörande den lokala polisorganisationen överensstämmer med de riktlinjer som riksdagen beslutade år 1981. Förslaget föranleder således inte någon erinran från utskottets sida.

Vad sedan gäller motionsönskemålet om avskaffande av systemet med medborgarvittnen vill utskottet först erinra om att lagstiftningen på området antogs av riksdagen under stor politisk enighet. Det förtjänar också att påpekas att lagen om medborgarvittnen ger kommunerna en rätt – men inte en skyldighet – att utse medborgarvittnen för insyn i den lokala polisverksamheten.

I lagstiftningsärendet uttalade utskottet (JuU 1980/81:24 s.8) bl. a. att medborgarvittnen kan medverka till att trygga rättssäkerheten och stärka förtroendet för polis- och åklagarverksamheten samt – inte minst – vara en garanti mot obefogade anmälningar mot befattningshavare inom poliskåren. Detta uttalande har alltså aktualitet.

Som förut sagts skall polisstyrelserna utgöra det styrande organet för polisen och därvid fatta de långsiktiga besluten om bl. a. planeringen och inriktningen av verksamheten i distriktet. Utskottet anser det redan av principiella skäl uteslutet att såsom föreslås i motionen polisstyrelserna härjämte skulle ha uppgifter av det slag som kan ankomma på medborgarvittnen. En sådan ordning skulle f. ö. kunna komma i konflikt med de av riksdagen fastlagda principerna för uppgiftsfördelningen mellan polisstyrelsen och polischefen och som bl. a. innebär att de frågor som gäller polisledningen i särskilt fall exklusivt hör till polischefens kompetensområde. I viss överensstämmelse med motionsönskemålet vill utskottet dock tillägga att det givetvis ligger ett stort värde i att polisstyrelsernas ledamöter i den utsträckning det är praktiskt möjligt följer polisens arbete på fältet.

Utskottets nu gjorda ställningstagande innebär att utskottet avstyrker bifall till motion 374. Förslagen i propositionen i här behandlade delar godtas av utskottet.

Polismans rapporteringsskyldighet m. m.

Bakgrund

Föreskrifter om polismans rapporteringsskyldighet och om rapportteftergift finns f. n. i 12 § polisinstruktionen. Enligt föreskrifterna i paragrafens andra stycke gäller som huvudregel att en polisman som får kännedom om ett brott som hör under allmänt åtal är skyldig att lämna rapport om detta till vederbörande förman så snart det kan ske. Polis mannen får emellertid lämna rapportteftergift eller låta bli att lämna rapport vidare till åklagaren och nöja sig med ett påpekande eller en erinran till den felande, om det inte är föreskrivet svårare straff än böter för brottet och detta med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet är obetydligt.

Om en rapport avser snatteri enligt 8 kap. 2 § brottsbalken och om brottet med hänsyn till det tillgripnas värde och övriga omständigheter är obetydligt kan enligt 12 § tredje stycket polisinstruktionen polisman, som är förundersökningsledare, underlåta att vidarebefordra rapporten till åklagare och i stället låta saken bero vid en erinran. När det gäller detta brott har regeringen i cirkuläret (1972:25) till polismyndigheterna om rapportteftergift för vissa snatteribrott meddelat närmare direktiv för tillämpningen av rapportteftergiftsinstitutet.

Förslag

I propositionen föreslås att i 9 § första stycket polislagen tas in en föreskrift om polismans rapporteringsskyldighet motsvarande den som f. n. finns i polisinstruktionen. Enligt paragrafens andra stycke bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om rätt för en polisman att underlåta att lämna rapport liksom att underlåta att vidarebefordra en sådan till åklagaren. – I propositionen lämnas en redogörelse för på vad sätt bemyndigandet avses bli utnyttjat; innebörden härav är att användningsområdet för rapportteftergift skall utvidgas.

I motion 2581 begärs att regler om rapportteftergift motsvarande dem som nu finns i 12 § andra stycket polisinstruktionen tas in i polislagens 9 §.

Utskottets överväganden

Enligt utskottets mening är det angeläget att huvudregeln om polismans *rapporteringsskyldighet* kommer till uttryck i polislagen. Utskottet godtar förslaget härom i 9 § första stycket polislagen.

Beträffande institutet *rapportteftergift* har i ärendet aktualiserats både frågan om tillämpningsområdet härför och frågan om formerna för en reglering på området. När det gäller den förstnämnda frågan lämnar departementschefen en ingående redogörelse för på vad sätt det föreslagna bemyndigandet i 9 § andra stycket polislagen avses bli utnyttjat. På anförda

skäl anser departementschefen att det bör ske en viss utvidgning av rapportteftergiftsinstitutet på så sätt att det bör kunna användas också beträffande överträdelse för vilka fängelse ingår i straffskalan. Rapportteftergift skall dock enligt departementschefen kunna meddelas endast om det är uppenbart att i händelse av lagföring annan påföljd än böter inte skulle komma att ådömas. Det nuvarande kravet på att överträdelsen med hänsyn till omständigheterna skall framstå som obetydlig avses bli lämnat oförändrat. Utrymmet för rapportteftergift kommer enligt vad departementschefen understryker med den aviserade utvidgningen även i fortsättningen att vara snävare än när det gäller åtalsunderlåtelse (jfr 20 kap. 7 § rättegångsbalken).

I sammanhanget nämner departementschefen att cirkuläret om rapportteftergift för vissa snatteribrott skall upphävas; syftet härmed är att komma ifrån den fixering till enbart värdet av det tillgripna som lär förekomma i tillämpningen på sina håll. – När det i övrigt gäller tillämpningen av utvidgade regler om rapportteftergift pekar departementschefen på att det finns ett stort antal straffbestämmelser, där fängelse visserligen ingår i straffskalan men i realiteten nästan aldrig används utan där man i den praktiska tillämpningen uteslutande väljer bötesstraff. Självfallet skall, säger departementschefen, rapportteftergift inte lämnas vid alla eller ens vid de flesta förseelser mot sådana bestämmelser. Exempel på brott där rapportteftergift bör kunna tillämpas med viss frekvens erbjuder enligt departementschefen mera bagatellartade fall av s. k. snyltningsbrott (dvs. bedrägligt beteende enligt 9 kap. 2 § andra stycket brottsbalken), mycket lindriga former av ofredande och egenmäktigt förfarande liksom obetydliga överträdelse av specialstraffrättsliga ordningsregler av skilda slag.

Enligt utskottets uppfattning kan institutet rapportteftergift, om tillämpningsområdet härför utvidgas på sätt som departementschefen förordar, bli ett verksamt medel i ansträngningarna att begränsa de brottsbeivrande myndigheternas bestyr med mera bagatellartade förseelser. Därigenom skulle skapas ett ökat utrymme för att koncentrera resurserna till den allvarligare brottsligheten. I det ansträngda statsfinansiella läget anser utskottet att möjligheterna till rationaliseringar måste tas till vara, och utskottet godtar – i motsats till motionärerna – den i propositionen förordade utvidgningen av institutet rapportteftergift.

Vad sedan gäller formerna för en reglering på området bör först erinras om att den nuvarande regleringen finns intagen i författningar som har beslutats av regeringen. Utskottet anser i viss överensstämmelse med motionärerna att institutet rapportteftergift är av sådan allmän betydelse att det bör ha stöd i lag. Enligt utskottets uppfattning tillgodoses intresset av institutets förankring i lagstiftningen genom att det såsom föreslås i propositionen i 9 § andra stycket polislagen tas in ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter i ämnet. Och när det gäller institutets materiella innehåll vill utskottet peka på den riksdagsbundenhet därvidlag som uppkommer genom sakens behandling i detta ärende. Att såsom förespråkas i motionen ta in

fullständiga regler om institutets tillämpning i paragrafen anser utskottet alltså inte påkallat.

Med hänvisning till vad utskottet sålunda anfört avstyrker utskottet bifall till nu behandlat yrkande i motion 2581. Den i propositionen föreslagna regleringen i 9 § andra stycket polislagen om rapportteftergift har utskottet inte någon erinran mot.

Användning av våld

Bakgrund

Det allmänna lagstodet för polisens befogenhet att använda våld finns f. n. i 24 kap. 2 § brottsbalken (BrB). Om en polisman som skall verkställa en tjänsteåtgärd möts eller angrips med våld eller hot om våld, får han enligt första stycket för att genomföra åtgärden bruka det våld som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarligt. Andra stycket behandlar våldsbefogenheten i samband med laga frihetsberövande, rymning och vissa liknande situationer. I tredje stycket har en polisman uttryckligen tillagts rätt att bruka försvarligt våld även när han möts av motstånd vid genomförandet av vissa andra uppräknade tjänsteåtgärder.

De allmänna bestämmelserna om nödvärn i 24 kap. 1 § BrB och om nöd i 4 § samma kapitel är givetvis tillämpliga också på polismän. I nödvärn handlar t. ex. den som försöker avvärja ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom. Den som använder våld i nödvärn går fri från ansvar, om inte handlingen med hänsyn till angreppets beskaffenhet och det angripnas betydelse är uppenbart oförsvarlig. Fri från ansvar skall också den vara som för att avvärja fara för liv eller hälsa, rädda värdefull egendom eller av annan sådan orsak handlar i nöd.

De befogenheter att använda våld som anses tillkomma polisen är inte uttömmande reglerade i 24 kap. BrB. Vid balkens tillkomst hänvisades uttryckligen (prop. 1962:10 del B s. 331) till att stora delar av detta rättsområde liksom tidigare måste regleras på sedvanerättslig väg.

I polisinstruktionen finns en bestämmelse om våldsanvändning i 16 § andra stycket. Enligt denna får våld tillgripas endast när tjänsteuppgiften inte kan lösas på annat sätt. Den nu återgivna bestämmelsen i polisinstruktionen torde enligt den förhärskande meningen knappast kunna åberopas som direkt rättsgrund för att våld över huvud taget skall få anlitas för att lösa en viss uppgift. Indirekt ger den dock stöd för bruk av våld genom att den uppenbarligen utgår från att polisen i allmänhet är berättigad att som sista utväg tillgripa våld för att genomföra sina tjänsteuppgifter.

I nuvarande läge torde emellertid den allmänna bestämmelsen i 2 § polisinstruktionen om polisens uppgifter få anses utgöra själva rättsgrunden för den befogenhet att använda våld som otvivelaktigt anses tillkomma polisen vid sidan av vad som följer av reglerna i 24 kap. BrB.

Vad som hittills har sagts har främst gällt våld mot person. Bestämmelserna i 24 kap. BrB tar emellertid sikte även på våld mot egendom, något som inte sällan är ofrånkomligt i polisens arbete.

Förslag

I propositionen föreslås att i polislagen tas in en samlad reglering om polisens våldsanvändning, som skall ersätta huvuddelen av de nuvarande, nyss angivna bestämmelserna på området. Bestämmelserna återfinns i lagförslaget 10 § och är där upptagna i sex punkter. I punkterna 1–5 i paragrafen görs en beskrivning av ett antal typfall, då en befogenhet att använda våld bör tillkomma polisen. Denna reglering kompletteras sedan i punkt 6 genom en mera allmänt formulerad bestämmelse, varigenom polisen tilläggs befogenhet att i klara undantagssituationer, som ligger vid sidan av typfallen, tillgripa direkt tvång för att genomdriva en tjänsteuppgift.

I motion 2581 begärs dels en omarbetning av punkt 3 i den föreslagna 10 §, dels att punkt 6 helt utgår ur paragrafen.

Punkt 3 i den föreslagna 10 § behandlar polisens befogenhet att bruka våld för att genomföra en tjänsteåtgärd som går ut på att avvärja en straffbelagd handling eller en fara för liv, hälsa eller värdefull egendom eller för omfattande skada i miljön. – Motionärernas kritik mot denna punkt går ut på att befogenheten att bruka våld för att avvärja en straffbelagd handling är för vidsträckt; allehanda brott av ordningskaraktär, däribland överträdelser av trafikregler, faller ju under begreppet "straffbelagd handling". Motionärerna förespråkar att bestämmelsen i detta hänseende begränsas till sådana fall som beskrivs i BrB:s regler om nödvärn, nämligen då det gäller att avvärja ett "påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom". – Vad gäller punkt 6 anser motionärerna att denna är obehövlig.

Utskottets överväganden

Utskottet har för sin del en viss förståelse för de synpunkter som förs fram i motionen beträffande punkt 3. För att rätt förstå de befogenheter som ryms under denna och övriga punkter i paragrafen måste man emellertid också beakta de allmänna principer för polisingripanden – bl. a. proportionalitetsprincipen och behovsprincipen – som föreslås bli fastlagda i 8 § och som också bildar utgångspunkt för tillämpningen av de i förevarande paragraf upptagna befogenheterna. Redan inledningsvis anges i 10 § att våld får användas i den mån andra medel är otillräckliga (behovsprincipen) och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt (proportionalitetsprincipen). I anslutning här till anger departementschefen bl. a. att våld över huvud taget inte får tillgripas, om den aktuella tjänsteuppgiften inte har sådan betydelse att det framstår som rimligt att den genomförs med fysiskt tvång.

Enligt utskottets mening måste särskilt proportionalitetsgrundsatsen ges

stor betydelse vid avgörandet om det är befogat enligt punkt 3 att ingripa med direkt tvång för att avvärja en straffbelagd handling. I flertalet fall som denna punkt tar sikte på bör det såsom departementschefen understryker vara uteslutet att ingripa med våld, om den som ingripandet riktar sig mot inte gör motstånd.

Med den utformning bestämmelsen har getts enligt propositionen kan det enligt utskottets mening rimligen inte heller bli fråga om att ingripa enligt denna punkt annat än om det rör sig om en pågående eller förestående gärning eller fara.

Efter det anförda kan utskottet konstatera att de i 10 § 3 polislagen angivna befogenheterna att bruka våld för att avvärja straffbelagd handling har fått en tillfredsställande avgränsning i propositionen. Den i motion 2581 framförda kritiken saknar enligt utskottets mening därför fog.

Vad härefter gäller det i samma motion upptagna yrkandet om att punkt 6 i 10 § bör utgå vill utskottet först erinra om att regleringen i denna punkt är avsedd för klara undantagsfall. Våldsanvändning enligt denna punkt får således komma i fråga bara om en tjänsteåtgärd i annat fall än som har beskrivits tidigare i paragrafen är oundgängligen nödvändig för den allmänna ordningens eller säkerhetens upprätthållande och det samtidigt är uppenbart att den inte kan genomföras utan våld.

Även om det i linje med vad motionärerna framhåller i de allra flesta fall är möjligt att härleda erforderliga befogenheter ur de regler som finns i paragrafens övriga punkter liksom ur de regler som i övrigt föreslås i polislagen skulle det enligt utskottets mening knappast vara tillrådligt att avstå från att härutöver ge polisen en befogenhet att i vissa undantagsfall använda fysiskt tvång för att upprätthålla allmän ordning eller allmän säkerhet när andra åtgärder är klart otillräckliga. Lagstiftaren kan inte förutse alla situationer och polismännen måste ofta fatta sina beslut omedelbart och utan tillgång till lagen eller dess förarbeten. Att en sådan bestämmelse med nödvändighet måste bli rätt allmänt hållen synes enligt utskottets mening inte innebära någon avgörande olägenhet, om den såsom föreslås i propositionen ges en avfattning så att det klart framgår att den bara får utnyttjas i rena undantagsfall, då bl. a. särskilda förutsättningar är för handen.

Det nu sagda innebär alltså att utskottet inte kan ansluta sig till den i motionen framförda uppfattningen att man bör avstå från att i 10 § polislagen inta en mera allmänt formulerad bestämmelse av det slag som enligt propositionen föreslås i punkt 6.

Sammanfattningsvis avstyrker utskottet bifall till motion 2581 i nu behandlade delar. Utskottet tillstyrker den reglering som enligt propositionen föreslås i 10 § polislagen.

*Ingripande vid ordningsstörningar m. m.***Bakgrund**

Sedan 1920-talet har i vårt land funnits regler om polisens rätt att ingripa med omhändertagande mot olika ordningsstörningar. De nuvarande reglerna på området finns i den år 1973 införda lagen om tillfälligt omhändertagande (LTO). Lagens regler överensstämmer i sak med vad som tidigare gällde enligt polisinstruktionen (17 §).

Enligt 3 § LTO skall en polisman omhänderta den som genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna, om det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen. Ett sådant omhändertagande skall ske också när det fordras för att avvärja en straffbelagd gärning. – Med utgångspunkt i den allmänna bestämmelsen i 16 § polisinstruktionen – att polisman inte får använda strängare medel än förhållandena kräver samt att han i första hand bör söka rättelse genom upplysningar och anmaningar (proportionalitets- och behovsprinciperna) – har 3 § LTO ansetts kunna ge stöd också för mindre ingripande åtgärder än omhändertagande, såsom avvisande eller avlägsnande.

I LTO/LOB-utredningens betänkande, som ligger till grund för de förslag på området som läggs fram i propositionen, föreslogs att möjligheterna till omhändertagande skulle begränsas till att gälla endast avvärjande av brott; ordningsstörningar som är av den styrkan att de motiverar ett omhändertagande innefattar nämligen, enligt vad som framhölls i betänkandet, regelmässigt också någon typ av brott. Enligt den bestämmelse som sålunda föreslogs ersätta 3 § LTO skulle en polisman ha rätt att omhänderta den som begår brott och som trots tillsägelse fortsätter därmed, om ett omhändertagande behövs för att upprätthålla allmän ordning eller annars är nödvändigt.

Förslag

I propositionen föreslås att i 13 § polislagen tas in bestämmelser om polisens ingreppsbefogenheter (avvisande, avlägsnande och omhändertagande) vid ordningsstörningar m. m. Bestämmelsen ersätter den nuvarande 3 § LTO.

Enligt 13 § första stycket polislagen skall polisen för att hindra ordningsstörning få avvisa eller avlägsna den störande från visst område eller utrymme. Detsamma föreslås gälla om en sådan åtgärd behövs för att en straffbelagd handling skall kunna avvärjas. Är avvisande eller avlägsnande otillräckligt för att det avsedda resultatet skall uppnås, får den berörda personen enligt paragrafens andra stycke tillfälligt omhändertas.

I motion 2580 begärs att möjligheterna till omhändertagande enligt 13 § polislagen begränsas till att gälla endast avvärjande av brott. Motionärerna föreslår att bestämmelsen utformas i överensstämmelse med LTO/LOB-utredningens förslag. – I motion 2582 hemställs att bestämmelsen om

omhändertagande i 13 § andra stycket polislagen utformas så att omhändertagande får ske först om den störande har begått en kriminaliserad handling. Motionärerna motsätter sig alltså att omhändertagande skall kunna ske vid enbart ordningsstörningar som inte tillika innefattar brott.

Utskottets överväganden

De förslag som framförs i motionerna överensstämmer med eller ligger nära det förslag i ämnet som lagts fram av LTO/LOB-utredningen. Vid ställningstagande till motionsyrkandena vill utskottet därför först erinra om att flertalet remissinstanser starkt kritiserat LTO/LOB-utredningens förslag. Kritiken kan sammanfattningsvis sägas gå ut på att förslaget – om det genomförs – medför en väsentlig försvagning av polisens möjligheter att ingripa mot störningar av den allmänna ordningen och att förhindra brott.

Utskottet har förståelse för remisskritiken. Enligt utskottets mening kan en bestämmelse utformad enligt utredningens och motionärernas förslag komma att innebära nackdelar som svårligen kan accepteras med hänsyn till intresset av att ge polisen nödvändiga förutsättningar i dess arbete med att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp. Även om det ofta föreligger ett brott i de nu aktuella situationerna anser utskottet att det för den enskilde polismanen i en akut situation av oordning ofta måste vara mycket svårt att avgöra vilket brott som begås eller vem som är gärningsmannen. Utskottet kan med hänsyn härtill inte godta motionärernas förslag att brottsbegreppet skall vara utgångspunkt för beskrivningen av förutsättningarna för omhändertagande vid ordningsstörning. Enligt utskottets mening går det, såsom departementschefen framhåller, inte att komma ifrån att störande av ordningen eller omedelbar fara härför även i fortsättningen bör kunna föranleda ingripande.

Utskottet anser att ingripande liksom hittills också bör kunna ske för att brott skall kunna avvärjas. Utskottet vill poängtera att det ligger i sakens natur att för att en så kraftig åtgärd som ett omhändertagande skall aktualiseras, det bör bestämt förutsättas att fråga är om ett pågående brott eller en omedelbar fara för brott.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker bifall till de berörda motionsyrkandena.

Utskottet har inte någon erinran mot den i propositionen föreslagna regleringen i 13 § polislagen. Tvärtom finner utskottet det värdefullt bl. a. att i paragrafen klart markeras att polisen när den ingriper, såsom f. n., i första hand skall välja mindre ingripande åtgärder än omhändertagande. Utskottet vill i anslutning härtill också uttala sin tillfredsställelse med att institutet avlägsnande föreslås få en särskild reglering.

I propositionen lämnas inte någon närmare vägledning för den praktiska tillämpningen av avlägsnandeinstitutet. Enligt utskottets mening måste ett självklart riktmärke härvidlag vara att ett avlägsnande när det verkställs i det

särskilda fallet framstår som en klart mindre ingripande åtgärd än ett omhändertagande. Som mera ordinära fall av avlägsnande bör betraktas att någon avlägsnas ut ur en lokal där han har stört ordningen eller från ett visst område, t. ex. ett nöjesfält eller en idrottsplats. Ett avlägsnande kan naturligtvis också innebära förflyttning en viss sträcka bort från en plats. Gäller det annat än en kortare sträcka och innefattar åtgärden ett påtvingat kroppsligt ingrepp av inte helt kort varaktighet kan det ifrågasättas om inte åtgärden i själva verket bör ses som ett omhändertagande och därmed bli föremål för bl. a. den dokumentation som är föreskriven för sådana ingripanden. Uppenbarligen skall t. ex. ett ingripande som innebär att polisen för någon till hans bostad vara att betrakta som ett omhändertagande och inte som ett avlägsnande.

Inte minst med tanke på de gränsdragningsproblem som kan uppstå vid tillämpningen av de aktuella bestämmelserna har inom utskottet uppkommit frågan om inte även avlägsnanden bör bli föremål för dokumentation i vissa fall. Utskottet har kommit till uppfattningen att ett avlägsnande som är att hänföra till de av utskottet nyss betecknade ordinära fallen i regel inte behöver föranleda någon dokumentation beträffande åtgärden från polisens sida. Är däremot avlägsnandet av annat, mera ingripande slag utan att åtgärden för den skull är att se som ett omhändertagande anser utskottet att avlägsnandet bör återspeglas i form av åtminstone ett s. k. ingripandemeddelande. I sådana fall bör man av bl. a. integritetshänsyn normalt inte söka klarlägga identiteten hos den som avlägsnas.

I sammanhanget vill utskottet också peka på en fråga som rör dokumentationen vid omhändertaganden. Om det vid ingripande enligt 13 § polislagen redan från början framstår som uppenbart gagnlöst att tillgripa ett avlägsnande eller någon annan mindre ingripande åtgärd för att det avsedda syftet skall uppnås kan, såsom departementschefen anför, ett omhändertagande undantagsvis bli nödvändigt. I sådant fall anser utskottet i linje med departementschefens uppfattning det angeläget att det av dokumentationen beträffande omhändertagandet framgår vilka omständigheter som motiverat ett direkt omhändertagande.

Riksdagens beslut i förevarande lagstiftningsärende kommer att ge anledning till följdförfattningar innefattande ändringar i olika föreskrifter utfärdade av både regeringen och rikspolisstyrelsen. Utskottet förutsätter att vad utskottet nu har anfört rörande dokumentation vid ingripanden enligt 13 § polislagen beaktas i detta arbete utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Skyddsvisitation m. m.

Bakgrund

Beträffande kroppsvisitation vid utredning av brott finns regler i 28 kap. rättegångsbalken.

Vad angår sådan visitation som behövs från ordnings- och säkerhetssynpunkt när någon har berövats friheten av polisen (s. k. skyddsvisitation) finns bestämmelser i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. (häkteslagen). Bestämmelserna om skyddsvisitation i lagen gäller inte bara häktade och anhållna. De avser i princip alla fall då någon tas in i häkte eller tas i förvar i polisarrest.

Häkteslagens bestämmelser föreskriver att visitationen skall utföras "senast" vid ankomsten till förvaringslokalen. Redan i samband med själva omhändertagandet utför emellertid polismannen rutinmässigt en förberedande visitation av säkerhetsskäl. En sådan visitation – s. k. provisorisk skyddsvisitation – syftar till att undersöka om den omhändertagne bär på sig skjutvapen, verktyg eller annat föremål med vilket han kan skada sig själv, polismannen eller annan.

I anslutning till ett frihetsberövande är det ofta nödvändigt för polisen att kunna företa provisorisk skyddsvisitation även när den som omhändertas inte skall föras till arrest eller häkte. Häkteslagens bestämmelser är då inte tillämpliga. Det gäller här bl. a. personer som det enligt olika specialförfattningar åligger polisen att hämta. Befogenheten att skyddsvisitera i sådana fall har ansetts följa av rätten att göra det frihetsberövande som verkställighets- eller handräckningsåtgärden innebär, i förening med det allmänna bemyndigande som innefattas i generalklausulen i 2 § polisinstruktionen.

Det har vidare ansetts följa av 2 § polisinstruktionen att en polisman kan företa provisorisk visitation för att fastställa en omhändertagens identitet, t. ex. genom att granska en legitimationshandling som han bär på sig. Ett exempel erbjuder det fallet att den som omhändertagits enligt lagen om omhändertagande av berusade personer m. m. skall föras till sjukhus för vård eller till sin bostad. Polismannen är nämligen i detta fall skyldig att avge rapport till sin förman bl. a. för att underrättelse om omhändertagandet skall kunna sändas till körkortsmyndigheten.

Förslag

I propositionen föreslås att i polislagen upptas en bestämmelse om polismanns rätt att företa skyddsvisitation i vissa fall. Bestämmelsen, som återfinns i 19 §, innebär att en polisman, som med laga rätt griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon, i anslutning härtill får kroppsvisitera denne i den utsträckning som är nödvändig av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål skall kunna tas om hand eller för att identiteten hos den mot vilken ingripandet sker skall kunna fastställas.

I motion 2580 begärs att i den aktuella paragrafen tas in en bestämmelse om att det beträffande den som har omhändertagits enligt lagen om omhändertagande av berusade personer m. m. inte får företas kroppsvisitation för att möjliggöra identifiering. Motionsyrkandet sammanhänger med motionärernas krav på att man skall slopa polisens rapportering till

körkortmyndigheten rörande omhändertagande enligt den nyss nämnda lagen. Upphör denna rapportering finns det enligt motionärerna inte skäl att låta polisen få möjlighet att företa kroppsvisitation i identifieringssyfte. – Dessa båda i motion 2580 upptagna frågor behandlar utskottet i det följande under rubriken Omhändertagande av berusade personer, m. m.

I motion 2581 hemställs att den föreslagna 19 § polislagen kompletteras med en bestämmelse om rätt för polisen att företa kroppsvisitation för att eftersöka farliga föremål som kan tänkas bli förklarade förverkade utan samband med brott. En sådan bestämmelse skulle enligt motionärernas mening fylla en viktig funktion när det gäller att förebygga våld vid t. ex. stora idrottsevenemang och popkonserter.

Utskottets överväganden

Enligt utskottets mening är det av värde att det i lagstiftningen ges uttryckligt stöd för en polisens befogenhet att företa provisorisk skyddsvisitation i samtliga fall då någon med stöd av lag grips, omhändertas eller avlägsnas av polisen. Det förslag härom som läggs fram i propositionen tillgodoser detta intresse. Utskottet kan därför i princip ställa sig bakom förslaget.

Önskemålet i motion 2581 innebär att polisen, i 19 § polislagen, skall ges befogenhet att i vissa fall företa kroppsvisitationer också utan samband med omhändertagande eller avlägsnande för att söka efter farliga föremål som kan tänkas komma att förklaras förverkade. Med anledning av motionsönskemålet vill utskottet nämna att riksdagen förra våren beslutade om ändringar i brottsbalkens regler om förverkande (36 kap. 3 §). De nya reglerna – som syftar till att motverka våldsbrottsligheten – innebär vidgade möjligheter till beslag och förverkande av knivar och andra farliga föremål som påträffas hos någon i situationer då det finns risk för att föremålen skall användas vid våldsbrott. Polisen har inte befogenhet att företa kroppsvisitation för att söka efter ett föremål som kan tänkas bli förklarat förverkat enligt de nu nämnda reglerna. För att kroppsvisitationen skall få ske förutsätts att någon kan misstänkas att genom innehav av ett farligt föremål göra sig skyldig till något brott, t. ex. förberedelse till misshandel. – Kroppsvisitation kan vidare givetvis ske i anslutning till ett frihetsberövande.

I lagstiftningsärendet rörande de nya förverkandereglererna berördes frågan om möjligheter för polisen att företa kroppsvisitation utan samband med brottsutredning (prop. 1982/83:89 s. 19 f). Med hänsyn till att denna fråga skulle komma att behandlas i det fortsatta arbetet på en ny polislag ansåg departementschefen att någon reglering i ämnet då inte borde införas, särskilt som en sådan från principiell synpunkt skulle te sig rätt ingripande. Departementschefens uttalande föranledde inte någon erinran vid riksdagsbehandlingen av ärendet (JuU 1982/83:23, rskr 216).

Den i motionen aktualiserade frågan om vidgade möjligheter till kroppsvisi-

situation berörs också i den nu förevarande propositionen. Departementschefen anser härvidlag att det inte kan anses föreligga tillräckliga skäl för att ge polisen befogenhet att i vissa situationer – t. ex. vid inträde till idrottsevenemang och popgalor – företa kroppsvisitationer också utan samband med omhändertagande eller avlägsnande. Han uttalar att en sådan befogenhet, såsom tidigare framhållits, från principiell synpunkt skulle te sig rätt ingripande.

Klart är enligt utskottets mening att en utvidgning av polisens befogenheter att företa kroppsvisitation av det slag som föreslås i motion 2581 skulle komma att bli ett verksamt medel i ansträngningarna att stävja våldsbrottsligheten i vissa fall. Utskottet hyser emellertid stor tvekan inför motionsförslaget. De befogenheter som avses anser utskottet vara alltför långtgående, och utskottet tar därför avstånd från motionsyrkandet.

Det inledningsvis nämnda yrkandet i motion 2580 om utformningen av 19 § polislagen behandlas i följande avsnitt. Där tas också slutlig ställning till paragrafens lydelse.

Omhändertagande av berusade personer, m. m.

Bakgrund

I anslutning till att brottsbalkens regler om ansvar för fylleri avskaffades infördes, med verkan fr. o. m. den 1 januari 1977, lagen om omhändertagande av berusade personer m. m. (LOB).

Enligt 1 § LOB får den som på allmän plats, utomhus eller inomhus, anträffas berusad av alkoholhaltiga drycker eller annat berusningsmedel omhändertas av en polisman, om han till följd av berusningen är ur stånd att ta vård om sig eller annars utgör en fara för sig själv eller annan. Omhändertagande får också ske om den berusade tillfälligtvis uppehåller sig i port, trappuppgång eller liknande utrymme eller annars inom område som gränsar till allmän plats. LOB skall tillämpas även i fall då förutsättningar för ett omhändertagande skulle ha förelegat också enligt 3 § LTO (9 §).

I LOB finns föreskrifter om bl. a. läkarundersökning av den omhändertagne och om polisens skyldighet att bistå denne med råd och hjälp. Polisen skall därvid, om det lämpligen kan ske, samråda med annat samhällsorgan som har till uppgift att tillgodose behovet av hjälp och stöd.

Den som har tagits om hand skall friges så snart det befinns kunna ske utan men för honom själv och anledning till omhändertagande inte längre föreligger, dock regelmässigt senast inom åtta timmar efter omhändertagandet.

Som nyss sagts är tillämpningsområdet för LOB i princip begränsat till allmänna platser. Detta begrepp används i LOB i samma mening som i brottsbalken, dvs. platsen skall vara upplåten för eller eljest frekventerad av allmänheten.

Enligt bestämmelser i körkortsförordningen (1977:722) är polisen skyldig

att rapportera varje omhändertagande enligt LOB till trafiksäkerhetsverket. Uppgifterna tas in i körkortregistret.

LTO/LOB-utredningen tog i sitt betänkande upp frågan om tillämpligheten av LOB på enskilt område. Utredningen föreslog i detta hänseende en utvidgning av polisens befogenheter, som gick ut på att LOB skulle ge stöd för omhändertagande på såväl allmänna som enskilda platser. Ett omhändertagande där den berusade – eller någon annan – har sin bostad skulle dock enligt utredningen få ske endast om faran var särskilt allvarlig eller synnerliga skäl annars talade för det.

Utredningen föreslog vidare bl. a. att polisens rapportering till körkortsmyndigheten skulle upphöra. Mot den bakgrunden föreslogs inte heller några regler om förbättrade möjligheter till identifiering.

Förslag

I propositionen föreslås att 1 § LOB ändras så att omhändertagande skall kunna ske såväl på allmän som enskild plats men att ett absolut undantag görs för bostäder.

Departementschefen förklarar i propositionen att han inte kan ställa sig bakom tanken på att slopa rapporteringen till körkortsmyndigheten.

Som beskrivs i föregående avsnitt föreslås i propositionen en bestämmelse i 19 § polislagen som ger polisen möjlighet att när det behövs företa kroppsvisitation i identifieringssyfte. Denna bestämmelse skall såsom förslaget i propositionen är utformat vara tillämplig också i fråga om den som har omhändertagits enligt LOB.

I motion 760 – som väckts innan propositionen lagts fram – förespråkas att man skall bibehålla polisens rapportering till körkortsmyndigheten.

I motion 2580 begärs att registreringar av LOB-omhändertagna i körkortsregistret skall upphöra. I anslutning till detta yrkande förespråkas – som beskrivits i föregående avsnitt – att det i polislagens 19 § uttryckligen anges att kroppsvisitation enligt denna paragraf för att möjliggöra identifiering inte får ske i fråga om den som omhändertagits enligt LOB.

Utskottets överväganden

Det förslag till ändring i 1 § LOB som läggs fram i propositionen innebär en viss utvidgning av lagens tillämpningsområde; möjligheten att omhänderta en berusad person begränsas inte, såsom f. n., till de tillfällen då denne anträffas på en allmän plats eller vissa angränsande platser. Även på områden som inte utgör allmän plats skall lagen vara tillämplig. Utskottet har inte något att erinra mot förslaget i denna del.

Förslaget i propositionen innebär vidare att det skall införas ett absolut förbud för omhändertagande enligt LOB i bostäder. Vid ställningstagande till förslaget i denna del vill utskottet först uttala sin anslutning till

departementschefens uppfattning att det finns ett utomordentligt starkt intresse av att lagen inte opåkallat medger några ingrepp i den enskildes integritet och privatlivets helgd. Att medge omhändertaganden enligt LOB i bostäder skulle enligt utskottets mening vara att träda dessa intressen för när i väsentligt hänseende. – Å andra sidan måste man komma ihåg att ingripanden som sker enligt LOB inte är uttryck för en repressiv åtgärd från samhällets sida. Ingripandet skall snarare ses som en hjälpåtgärd riktad mot någon som till följd av berusning inte kan ta hand om sig själv. Med detta synsätt framstår en ingreppsmöjlighet också i bostäder som inte fullt så olustig.

I sammanhanget förtjänar det enligt utskottets mening att beaktas att polisen redan nu kan ingripa mot berusade personer på enskilt område, och då också i en bostad, med stöd av andra föreskrifter som tillsammans täcker en mängd olika situationer. När brott ägt rum kan bestämmelserna i rättegångsbalken om medtagande till förhör och gripande vara tillämpliga. Även med stöd av 3 § LTO (13 § polislagen) kan ingripande ske mot den som är berusad i en bostad, om förutsättningarna för åtgärden eljest föreligger. Vidare ger lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall och lagen (1966:293) om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall i kombination med 1 § LTO (11 § polislagen) i en del situationer stöd för polisingripanden av här avsett slag. Slutligen bör också nämnas att polisen med stöd av de allmänna bestämmelserna om nöd i brottsbalken kan ta om hand den som anträffas berusad i en bostad. Nödrätten torde dock endast i mycket extrema fall kunna åberopas som grund för omhändertagande, såsom då det gäller att avvärja en fara för liv eller hälsa som verkligen är överhängande.

Efter det anförda kan utskottet konstatera att de möjligheter till ingripande i en bostad som står till buds måste anses i stort sett tillgodose de mest angelägna behoven av omhändertagande i fråga om berusade personer. Vid sådant förhållande och med hänsyn till de starka integritetsintressen som här gör sig gällande kan utskottet biträda förslaget att tillämpningsområdet för LOB inte utsträcks till att omfatta också bostäder. Utskottet godtar alltså den reglering som i detta hänseende föreslås i propositionen.

När det sedan gäller den i motionerna 760 och 2580 aktualiserade frågan om polisens rapportering av omhändertaganden enligt LOB till körkortsregistret vill utskottet understryka att detta spörsmål i första hand måste bedömas från trafiksäkerhetssynpunkt. Det finns onekligen ett starkt samband mellan sådana omhändertaganden och opålitlighet i nykterhets-hänseende. Slopas den nuvarande rapporteringen från polisen skulle detta i avsevärd mån försvåra körkortsinnehavarens möjligheter att rätt bedöma en körkortssökandes eller körkortsinnehavarens förhållanden vad gäller kravet på ett nyktert levnadssätt. Även om rapporteringssystemet har vissa svagheter – bl. a. när det gäller möjligheterna att identifiera de omhändertagna – anser utskottet i likhet med vad som anförs i propositionen och i motion

760 att polisens rapportering för registrering i körkortsregistret f. n. inte kan undvaras.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker bifall till motion 2580 i denna del. – Utskottets ställningstagande innebär att det saknas anledning för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motion 760 i denna del.

Med den ståndpunkt som utskottet intagit i frågan om polisens rapportering till körkortsregistret följer att utskottet också avstyrker bifall till yrkandet i motion 2580 om ett undantag i fråga om visitation för att möjliggöra identifiering av den som omhändertagits enligt 1 § LOB.

Enligt utskottets mening tillgodoser den i propositionen föreslagna bestämmelsen i 19 § polislagen om möjlighet i vissa fall till kroppsvisitation i identifieringssyfte bl. a. intresset av att förbättra polisens möjligheter att fastställa identiteten på den som har omhändertagits enligt LOB. Möjligheterna att identifiera omhändertagna personer tillgodoser enligt utskottets mening ett viktigt rättssäkerhetsintresse. Utskottet tillstyrker att förslaget i denna del genomförs. På de skäl utskottet anför i föregående avsnitt godtas även i övrigt det i propositionen framlagda förslaget till 19 § polislagen.

Befogenheter för genomförande av blodprovstagning

Bakgrund

I 28 kap. rättegångsbalken (RB) finns regler om husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Regleringen tar sikte på användning av dessa tvångsmedel vid brottsutredande verksamhet.

Blodprovstagning innefattas i befogenheten att företa kroppsbesiktning. Enligt reglerna härom, som finns i 28 kap. 12 § RB, får kroppsbesiktning företas på den som skäligen kan misstänkas för brott varpå fängelse kan följa. På rattfylleri och rattonykterhet kan följa fängelse. Blodprov får inte tas av annan än läkare eller legitimerad sjuksköterska. – Enligt lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov får blodprov tas på den som vägrar att medverka till utandningsprov även om förutsättningar för blodprovstagning inte föreligger enligt 28 kap. 12 § RB.

Förekommer anledning att brott förövats varpå kan följa fängelse får enligt 28 kap. 11 § RB kroppsvisitation företas för eftersökande av föremål som är underkastat beslag eller eljest till utrönande av omständighet som kan ha betydelse för utredningen om brottet.

Regler om husrannsakan finns i 28 kap. 1 och 2 §§ RB. Bestämmelserna i 1 § gäller husrannsakan för eftersökande av föremål. I 2 § upptas regler om s. k. personell husrannsakan. Sådan husrannsakan får företas i syfte att söka efter den som skall gripas, anhållas eller häktas eller hämtas till förhör eller till inställelse vid domstol.

Förslag

I propositionen föreslås en ändring i reglerna om personell husrannsakan i 28 kap. 2 § RB. Ändringen innebär att möjligheten att företa sådan husrannsakan vidgas till att avse även situationer när kroppsvisitation enligt 28 kap. 11 § RB eller kroppsbesiktning enligt 12 § samma kapitel skall företas.

I motion 2581 förespråkas att i 28 kap. RB tas in föreskrifter om polisens befogenheter att till provtagningsstället medta den som skall underkastas blodprovstagning.

Utskottets överväganden

Enligt vad som sägs i propositionen har yppats viss tvekan om huruvida personell husrannsakan får företas i syfte att genomföra kroppsbesiktning. I det praktiska polisarbetet sägs fråga ha uppkommit huruvida polisen under förföljande av en person som är misstänkt för rattfylleri får t. ex. forcera dörren till en lägenhet dit den misstänkte tagit sin tillflykt. Genom det förslag som läggs fram i propositionen undanröjs tvekan om det befogade i ingrepp av detta slag. Utskottet tillstyrker att den föreslagna ändringen i 28 kap. 2 § RB genomförs.

Med anledning av motionsspörsmålet skall först sägas att kroppsbesiktning i form av blodprovstagning i praktiken inte lär förekomma i omedelbar anslutning till den plats, vanligen ute i trafiken, där den brottsmisstänkte ertappas. Regelmässigt sker blodprovstagningen på en sjukvårdsinrättning eller polisstation. – Motionsspörsmålet gäller sålunda frågan om det föreligger behov av lagstiftning beträffande befogenheten att till provtagningsstället medta den på vilken blodprov skall tas.

Utskottet vill vid ställningstagande till spørsmålet mera allmänt framhålla att det av en lagstadgad rätt att bruka ett tvångsmedel i åtskilliga fall måste följa en befogenhet att också vidta visst ingrepp eller andra åtgärder som är nödvändiga för att rätten att bruka tvångsmedlet inte skall bli ändamålslös. Även befogenhet till andra åtgärder torde kunna härledas ur en lagbestämelse om rätt att bruka tvångsmedlet. Det sagda gäller även om ingreppet eller åtgärden i sig har karaktär av ett tvångsmedel eller eljest utförs tvångsvis. Ett exempel på det som här sagts utgör polisens medtagande av en för trafiknykterhetsbrott misstänkt person till blodprovstagning på polisstationen. Ett annat erbjuder den i det föregående (s. 34) beskrivna befogenheten för polisen att företa provisorisk skyddsvisitation vid sådana omhändertaganden där häkteslagens regler om skyddsvisitation inte är tillämpliga.

De lagförslag som läggs fram i propositionen präglas av en strävan att så långt det är möjligt i lag närmare beskriva polisens befogenheter att vidta olika ingrepp. En lagreglering på området är inte bara i vissa fall nödvändig för att tillgodose de krav som regeringsformen uppställer utan tjänar också syftet att undanröja viss osäkerhet som f. n. ibland kan råda om vilka ingrepp

som får ske. Lagförslagen kan enligt utskottets uppfattning – om de genomförs – emellertid inte sägas innebära att en uttömmande reglering av polisens ingreppsmöjligheter har åstadkommits; det är uppenbarligen f. ö. knappast lämpligt eller ens möjligt att söka åstadkomma något sådant.

En lagstiftning av den innebörd som efterlyses i motionen skulle enligt utskottets uppfattning innebära ett steg i riktning mot en alltmer uttömmande reglering av ingreppsmöjligheterna. Utskottet anser, som antytts, att något sådant inte är särskilt lämpligt i detta fall. Ett genomförande av motionsförslaget skulle nämligen kunna ge anledning till icke avsedda motsatsslut på andra områden som nu knappast kan överblickas. Mot den bakgrunden och eftersom det inte finns något egentligt behov av sådant slag som ligger bakom förslagen i propositionen av att nu lagreglera befogenheten att till provtagningsstället medta den på vilken blodprov skall tas avstyrker utskottet bifall till yrkandet härom i motion 2581.

Övriga förslag i propositionen

De förslag som läggs fram i propositionen och som utskottet inte särskilt behandlat i det föregående föranleder inget annat uttalande från utskottets sida än att ikraftträdandet av lagförslagen – med hänsyn till behovet av tid för utbildning och förberedelsearbete – bör senareläggas och ske den dag regeringen bestämmer.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ansvaret för förundersökningar*
att riksdagen avslår motion 1983/84:394,
2. beträffande *polismansbegreppet*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2581 i denna del (yrkande 1),
3. beträffande *insynen i polisverksamheten*
att riksdagen avslår motion 1983/84:374,
4. beträffande *polismans rapporteringsskyldighet m. m.*
att riksdagen med avslag på motion 1983/84:2581 i denna del (yrkande 2) antar 9 § i det genom proposition 1983/84:111 framlagda förslaget till polislag,
5. beträffande *användning av våld*
att riksdagen med avslag på motion 1983/84:2581 i dessa delar (yrkandena 3 och 4) antar 10 § i det under moment 4 nämnda förslaget till polislag,
6. beträffande *ingripande vid ordningsstörningar m. m.*
att riksdagen med avslag på motion 1983/84:2580 i denna del (yrkande 2 delvis) och motion 1983/84:2582 antar 13 § i det under moment 4 nämnda förslaget till polislag,

7. beträffande *utvidgning av möjligheterna till kroppsvsitation*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2581 i denna del (yrkande 5),
8. beträffande *omhändertagande av berusade personer*
att riksdagen antar 1 § i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m.,
9. beträffande *polisens rapportering till körkortsregistret*
att riksdagen avslår motion 1983/84:760 i denna del (yrkande 3) och motion 1983/84:2580 i denna del (yrkande 1),
10. beträffande *polislagens regler om kroppsvsitation*
att riksdagen med avslag på motion 1983/84:2580 i denna del (yrkande 2 delvis) antar 19 § i det under moment 4 nämnda förslaget till polislag,
11. beträffande *möjligheterna att företa husrannsakan*
att riksdagen antar 28 kap. 2 § i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken,
12. beträffande *befogenheter för genomförande av blodprovstagning*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2581 i denna del (yrkande 6),
13. att riksdagen antar det under moment 4 nämnda förslaget till polislag i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan i det föregående, dock med den ändring att punkt 1 i övergångsbestämmelserna ges följande lydelse: Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer,
14. att riksdagen antar det under moment 11 nämnda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan i det momentet, dock med den ändring att ikraftträdandebestämmelsen ges följande lydelse: Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer,
15. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken, dock med den ändring att ikraftträdandebestämmelsen ges följande lydelse: Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer,
16. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (1980:376), dock med den ändring att ikraftträdandebestämmelsen ges följande lydelse: Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer,
17. att riksdagen antar det under moment 8 nämnda förslaget till lag om ändring i lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan i det momentet, dock med den ändring att ikraftträdandebestämmelsen ges följande lydelse: Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer,
18. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1982:395) om tullverkets medverkan vid

polisier övervakning, dock med den ändring att ikraftträdandebestämmelsen ges följande lydelse: Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

19. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100), dock med den ändring att första meningen i övergångsbestämmelserna ges följande lydelse: Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer,
20. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173), dock med den ändring att första meningen i övergångsbestämmelserna ges följande lydelse: Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Stockholm den 8 maj 1984

På justitieutskottets vägnar
LISA MATTSON

Närvarande: Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Arne Nygren (s), Helge Klöver (s), Arne Svensson (m), Gunilla André (c), Ulla-Britt Åbark (s), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Hans Göran Franck (s), Inger Wickzén (m), Birthe Sörestedt (s) och Elving Andersson (c).

Reservationer

1. Polismansbegreppet (mom. 2)

Arne Svensson (m), Sven Munke (m) och Inger Wickzén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 23 med "Utskottet vill" och slutar på s. 24 med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det av flera skäl angeläget att polismansbegreppet ges en klar definition i författningstext. Med tanke på att begreppet polisman förekommer, förutom i förslaget till polislag, i flera olika gällande författningar, däribland rättegångsbalken och anknytande författningar, bör definitionen ges en generell giltighet.

I 4 kap. 2 § lagen (1976:600) om offentlig anställning föreskrivs att endast svensk medborgare får inneha eller utöva bl. a. tjänst som polisman. Vad gäller polismän ges i övrigt f. n. en definition av begreppet i polisinstruktionen. Att denna är en författning som har beslutats av regeringen – ett förhållande som hänför sig till normgivningskompetensens fördelning enligt

tidigare grundlag – talar enligt utskottets mening inte för att polismansbegreppet även framdeles bestäms av regeringen. I likhet med vad som gäller i fråga om domare och åklagare (4 resp. 7 kap. rättegångsbalken) anser utskottet att såsom föreslås i motionen motsvarande bestämmelser om polismansbegreppet bör tas in i lag, och då lämpligen polislagen.

En bestämmelse i polislagen som lägger fast polismansbegreppet bör lämpligen inte vara lika detaljerad som nuvarande definition i polisinstruktionen; lagen bör – efter mönster av den reglering som finns beträffande domare och åklagare – endast uppta den grundläggande definitionen. Utformningen av en sådan bestämmelse bör ankomma på regeringen. Ett förslag bör skyndsamt föreläggas riksdagen.

Vad utskottet sålunda med anledning av motion 2581 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med detta uttalande godtar utskottet f. n. propositionen i här behandlad del.

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *polismansbegreppet*

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:2581 i denna del (yrkande 1) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende,

2. Polismans rapporteringsskyldighet m. m. (mom. 4)

Arne Svensson (m), Sven Munke (m) och Inger Wickzén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 27 med "Enligt utskottets" och slutar på s. 28 med "erinran mot" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att tillämpningsområdet för institutet rapportteftergift har lagts fast på ett från kriminalpolitisk synpunkt ändamålsenligt sätt genom den reglering som finns i 12 § polisinstruktionen. Under remissbehandlingen av förevarande lagstiftningsärende har det inte kommit fram önskemål om en förändring av institutet rapportteftergift i den riktning som anges i propositionen. Att i ett sådant läge utvidga institutets tillämpningsområde anser utskottet inte påkallat. Såsom förespråkas i motion 2581 bör den nuvarande regleringen på området alltså inte ändras till sitt innehåll.

När det sedan gäller formerna för en reglering på området anser utskottet att institutet rapportteftergift har en sådan allmän betydelse att det inte bara som föreslås i propositionen bör ha stöd i lag utan även bör få sitt materiella innehåll genom lagstiftning. För en sådan ordning talar bl. a. det förhållandet att regleringen på angränsande områden – åtalsunderlåtelse (20 kap. 7 § rättegångsbalken) och nedläggande av förundersökning i vissa fall (23 kap. 4 a § samma balk) – har skett i lag.

Såsom anges i motion 2581 bör de lagregler om rapportteftergift som

utskottet förordar tas in i polislagens 9 §. Reglerna bör utformas på sätt framgår av utskottets hemställan nedan.

dels att utskottets hemställan under moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *polismans rapporteringsskyldighet m. m.*

att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:111 och motion 1983/84:2581 i denna del (yrkande 2) antar 9 § i det genom propositionen framlagda förslaget till polislag med den ändring att paragrafen *erhåller följande som Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Utskottets förslag

9 §

När en polisman får kännedom om ett brott som hör under allmänt åtal, skall han lämna rapport om det till sin förman så snart det kan ske.

En polisman får lämna rapporteftergift *enligt föreskrifter som regeringen meddelar.*

En polisman får lämna rapporteftergift eller låta bli att lämna rapport vidare till åklagaren och nöja sig med ett påpekande eller en erinran till den felande om det inte är föreskrivet svårare straff än böter för brottet och brottet med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet är obetydligt. Detsamma gäller i fråga om överträdelser som omfattas av förordnande enligt lagen (1976:206) om felparkeringsavgift.

En polisman som leder förundersökning i fråga om snatteri får låta bli att lämna rapport vidare till åklagare och i stället låta saken bero vid en erinran, om brottet med hänsyn till värdet på det tillgripna och övriga omständigheter är obetydligt.

3. Användning av våld (mom.5)

Arne Svensson (m), Sven Munke (m) och Inger Wickzén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 29 med "Utskottet har" och slutar på s. 30 med "10 § polislagen" bort ha följande lydelse:

Såsom anförts i motion 2581 finns det anledning till kritik mot den utformning av punkt 3 som föreslås i propositionen. Enligt denna punkt ges polisen möjlighet att ingripa med våld bl. a. när det är fråga om att avvärja en straffbelagd handling. Även om man beaktar att polisen har att iakttä proportionalitetsprincipen när den ingriper torde förevarande punkt, såvitt gäller avvärjande av brott, ge möjlighet till våldsanvändning i alltför många

fall. Utskottet anser att detta inte är godtagbart. Möjligheterna att använda våld enligt punkt 3 bör såsom påpekats i motionen vara uteslutna när det är fråga om bl. a. brott av ordningskaraktär.

Enligt utskottets mening bör våldsanvändningen för avvärijande av brott enligt förevarande punkt, såsom föreslås i motionen, avgränsas på samma sätt som i gällande bestämmelser om nödvärn i 24 kap. 1 § brottsbalken. Att ingripa med våld bör sålunda få ske om det är fråga om att avvärija ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom. Med en sådan avgränsning av ingreppsbefogenheten utesluts en rad bagatell-artade brott.

Bestämmelsen såvitt gäller punkt 3 bör ges den utformning som framgår av utskottets hemställan nedan.

När det sedan gäller det i motionen upptagna yrkandet om att punkt 6 i 10 § bör utgå vill utskottet slå fast att reglerna om polisens befogenheter att använda våld måste utformas så detaljerat som möjligt. I likhet med vad som sägs i motionen anser utskottet att det inte kan godtas att man inför en allmänt formulerad bestämmelse om polisens rätt att använda våld. Den i propositionen föreslagna punkt 6 är enligt utskottets mening av sådant slag.

Utskottet anser att det för alla de fall då tvång från polisens sida kan vara befogat är möjligt att härleda erforderliga befogenheter ur de regler som finns i paragrafens övriga punkter liksom ur de regler som i övrigt föreslås i polislagen. Vid sådant förhållande vore det enligt utskottets mening att gå för långt att införa den allmänna befogenheten enligt punkt 6, även om den endast är avsedd att utnyttjas i rena undantagsfall.

Det anförda innebär att utskottet ansluter sig till den i motionen framförda uppfattningen att punkt 6 i 10 § förslaget till polislag bör utgå.

Utskottet tillstyrker – med de ändringar som föreslagits i det föregående – den reglering som enligt propositionen föreslås i 10 § polislagen.

dels att utskottets hemställan under moment 5 bort ha följande lydelse:

5: beträffande *användning av våld*

att riksdagen med anledning av propositionen och motion 1983/84:2581 i dessa delar (yrkandena 3 och 4) antar 10 § i det under moment 4 nämnda förslaget till polislag med den ändring att paragrafen erhåller följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Utskottets förslag

10 §

En polisman får, i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd, om

1. han möts med våld eller hot om våld,
2. någon som skall häktas, anhållas eller annars med laga stöd berövas friheten försöker undkomma eller polismannen eljest möts av motstånd när

*Regeringens förslag**Utskottets förslag*

han skall verkställa ett sådant frihetsberövande.

3. det är fråga om att avvärja *en straffbelagd handling* eller en fara för liv, hälsa eller värdefull egendom eller för omfattande skada i miljön,

4. polismannen med laga stöd skall avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme eller verkställa eller biträda vid kroppsvitiation, kroppsbesiktning eller annan liknande åtgärd, vid beslag eller annat omhändertagande av egendom eller vid sådan husrannsakan som avses i rättegångsbalken,

5. polismannen annars med laga stöd har att bereda sig tillträde till, avspärra, tillstänga eller utrymma byggnad, rum eller område, biträda någon i myndighetsutövning med en sådan eller någon liknande åtgärd eller vid exekutiv förrättning enligt vad som är föreskrivet därom, *eller*

6. *åtgärden i annat fall är oundgängligen nödvändig för den allmänna ordningens eller säkerhetens upprätthållande och det är uppenbart att den inte kan genomföras utan våld.*

I fall som avses i första stycket 4 och 5 får våld mot person brukas endast om polismannen eller den som han biträder möts av motstånd.

Om rätt att i vissa fall bruka våld finns i övrigt föreskrifter i 24 kap. brottsbalken.

3. det är fråga om att avvärja *ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom* eller en fara för liv, hälsa eller värdefull egendom eller för omfattande skada i miljön.

4. polismannen med laga stöd skall avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme eller verkställa eller biträda vid kroppsvitiation, kroppsbesiktning eller annan liknande åtgärd, vid beslag eller annat omhändertagande av egendom eller vid sådan husrannsakan som avses i rättegångsbalken, *eller*

5. polismannen annars med laga stöd har att bereda sig tillträde till, avspärra, tillstänga eller utrymma byggnad, rum eller område, biträda någon i myndighetsutövning med en sådan eller någon liknande åtgärd eller vid exekutiv förrättning enligt vad som är föreskrivet därom.

4. Ingreppande vid ordningsstörningar m. m. (mom. 6)

Hans Petersson i Röstånga (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 32 som börjar med "De förslag" och slutar med "särskild reglering" bort ha följande lydelse:

Vid ställningstagande till de förslag som framförs i propositionen och motionerna vill utskottet till att börja med slå fast att polisen för att fullgöra den övergripande uppgiften att upprätthålla allmän ordning och säkerhet ytterst måste ha tillgång till ett så ingripande tvångsmedel som frihetsberövande. Befogenheten att använda tvångsmedlet måste dock enligt utskottets mening begränsas till vad som är absolut nödvändigt.

När det gäller förutsättningarna för ett omhändertagande innebär förslaget i propositionen i sak inte några ändringar i förhållande till vad som f. n.

gäller enligt 3 § LTO. Ett frihetsberövande skall sålunda enligt förslaget till 13 § polislagen i propositionen även framdeles kunna ske av den som genom sitt uppträdande *stör den allmänna ordningen* eller *utgör en omedelbar fara för denna*.

En reglering av detta slag har enligt utskottets mening först och främst den svagheten att den inte kan sägas vara tillräckligt tydlig, och tillämpningen av regleringen är knappast förutsebar. Den enskilde kan inte utan vidare bedöma vilka åtgärder från hans sida som kan leda till ett frihetsberövande. Oklarheten leder naturligtvis också till viss osäkerhet för polisen när det gäller bestämmelsens tillämpning.

Utskottet vill i sammanhanget vidare peka på att LTO/LOB-utredningens undersökningar rörande den praktiska tillämpningen av 3 § LTO visar att det så gott som undantagslöst är så att, när någon har omhändertagits på grund av ordningsstörningar, polisen också har kunnat omhänderta honom för att avvärja straffbelagd gärning eller närmare bestämt för att avbryta en pågående brottslighet. De brott som det i första hand handlar om är förargelseväckande beteende, ofredande, ringa misshandel, åverkan, hemfridsbrott och olaga intrång, men också ohörsamhet mot ordningsmakten, vårdslöshet i trafik, brott mot vägtrafikkungörelsen och brott mot lokal ordningsstadga hör till de brott som ofta förekommer. Enligt utskottets mening ger utredningens undersökning stöd för uppfattningen att ordningsstörningar som är av den styrkan att de motiverar ett omhändertagande i regel också innefattar någon typ av brott. Detta innebär enligt utskottets uppfattning att det, f. ö. i linje med vad departementschefen säger, knappast finns något egentligt behov av en möjlighet att kunna ingripa med frihetsberövande mot någon enbart på grund av en ordningsstörning.

Det anförda leder utskottet till uppfattningen att befogenheterna att ingripa med frihetsberövande i syfte att upprätthålla allmän ordning och säkerhet bör – till skillnad från vad som föreslås i propositionen – begränsas till situationer där det gäller att avvärja brott. Att en sådan avgränsning av förutsättningarna för omhändertagande, såsom departementschefen befarar, skulle ge upphov till praktiska tillämpningsproblem anser utskottet osannolikt. Tvärtom bör den ordning som utskottet förordar vara ägnad att undanröja de svårigheter som är förknippade med tillämpningen av nuvarande regler.

Med denna ordning, som alltså innebär att omhändertagande enligt 13 § polislagen får ske endast när fråga är om att avvärja brott, åstadkommer man en reglering som bättre än förslaget i propositionen motsvarar berättigade krav på rättssäkerhet och förutsebarhet. Vidare får man en form av indirekt domstolsprövning av ett frihetsberövande genom att åtal beträffande den gärning som har föranlett omhändertagandet kan förekomma.

Den ståndpunkt utskottet har intagit till frågan om vilka förutsättningar som bör föreligga för ett omhändertagande ligger nära de förslag som framförts i motionerna. I överensstämmelse med vad som föreslås i

propositionen anser utskottet att det i paragrafen bör utsägas att polisen när den ingriper i första hand skall välja mindre ingripande åtgärder än omhändertagande.

Reglerna om omhändertagande i 13 § polislagen bör ges den lydelse som framgår av utskottets hemställan.

dels att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *ingripande vid ordningsstörningar m. m.*

att riksdagen med anledning av propositionen samt motion 1983/84:2580 i denna del (yrkande 2 delvis) och motion 1983/84:2582 antar 13 § i det under moment 4 nämnda förslaget till polislag med den ändring att paragrafen erhåller följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Utskottets förslag

13 §

Om någon genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna, får en polisman, när det är nödvändigt för att ordningen skall kunna upprätthållas, avvisa eller avlägsna honom från visst område eller utrymme. Detsamma gäller om en sådan åtgärd behövs för att en straffbelagd handling skall kunna avvärjas.

Om det behövs för att upprätthålla allmän ordning eller annars är nödvändigt får en polisman från visst område eller utrymme avvisa eller avlägsna den som begår brott och som trots tillsägelse fortsätter därmed.

Är en åtgärd som avses i första stycket otillräcklig för att det avsedda resultatet skall uppnås, får personen tillfälligt omhändertas.

Särskilt yttrande

Omhändertagande av berusade personer, m. m. (mom. 9)

Hans Petersson i Röstånga (fp) anför:

Enligt bestämmelser i körkortsförordningen är polisen skyldig att för registrering i körkortsregistret rapportera varje omhändertagande enligt LOB. Vid bedömningen av frågan om denna rapporteringsskyldighet skall behållas måste givetvis trafiksäkerhetssynpunkterna beaktas.

Samtidigt måste man vid frågans bedömning också beakta att LOB främst skall tjäna intresset av att ge den omhändertagne stöd och hjälp. Det är enligt min mening angeläget att tillämpningen av bestämmelser om omhändertagande av akut berusade så långt det är möjligt anknyter till de principer som har lagts fast för socialtjänsten. Ett omhändertagande bör således inte onödigtvis förenas med åtgärder som uppfattas som repressiva och som skapar misstro och motvilja hos den omhändertagne.

En sådan åtgärd utgörs enligt min mening anteckningen i körkortsregistret.

Den uppfattas inte som rättvis eftersom så många olika omständigheter och tillfälligheter inverkar på om ett omhändertagande över huvud taget kommer till stånd eller ej. De verkningar anteckningen får i körkortshänseende kan drabba olika omhändertagna mycket olika beroende på körkorts innehav, yrkesarbete m. m.

Den nuvarande ordningen är enligt min mening särskilt otillfredsställande därigenom att den som genom förslagenhet eller på grund av tillfälligheter lyckas dölja sin identitet kan undkomma de nyss nämnda verkningarna av omhändertagandet.

Polisens rapportering till körkortsregistret bör dock enligt min mening bibehållas förutsatt att det är möjligt att med lämpliga metoder ändra nuvarande ordning på ett sådant sätt att de som omhändertas i fortsättningen blir identifierade eller i vart fall förblir oidentifierade i så få fall att det kan anses sakna betydelse. För att få till stånd en sådan ordning torde emellertid krävas ganska långtgående ingrepp i den omhändertagnes fri- och rättigheter. Det enda verkligt effektiva sättet att helt undanröja problemen på området skulle vara att hålla kvar den omhändertagne hos polisen på obestämd tid i avvaktan på att identifiering kan ske. En sådan ordning är helt otänkbar i vårt samhälle.

De förslag som läggs fram i propositionen vad gäller kroppsvisitation i identifieringssyfte (19 § polislagen) och omhändertagande för identifiering (14 § polislagen) kan i vissa fall öka polisens möjligheter att identifiera dem som omhändertas enligt LOB.

För min del är jag inte övertygad om att de nämnda förslagen på något avgörande sätt kan råda bot på de problem som föreligger i fråga om identifieringen av den som omhändertas enligt LOB. Skulle det efter en tid visa sig att problemen kvarstår bör enligt min mening frågan om ett slopande av polisens rapportering till körkortsregistret tas upp till förnyat övervägande.

Innehållsförteckning

Propositionen m. m.	1
Propositionens lagförslag	2
Polislag	2
Lag om ändring i rättegångsbalken	10
Lag om ändring i brottsbalken	10
Lag om ändring i utlänningslagen (1980:376)	12
Lag om ändring i lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m.	13
Lag om ändring i lagen (1982:395) om tullverkets medverkan vid polisiär övervakning	15
Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	16
Lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)	16
Motionerna	17
Motioner väckta med anledning av propositionen	17
Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1984	18
Utskottet	19
Inledning	19
Propositionens huvudsakliga innehåll	20
Utskottets allmänna synpunkter	20
Ansvaret för förundersökningar	21
Bakgrund	21
Förslag	22
Utskottets överväganden	22
Polismansbegreppet	23
Bakgrund	23
Förslag	23
Utskottets överväganden	23
Insynen i polisverksamheten	24
Bakgrund	24
Förslag	24
Utskottets överväganden	25
Polismans rapporteringskyldighet m. m.	26
Bakgrund	26
Förslag	26
Utskottets överväganden	26
Användning av våld	28
Bakgrund	28
Förslag	29
Utskottets överväganden	29
Ingripande vid ordningsstörningar m. m.	31
Bakgrund	31
Förslag	31
Utskottets överväganden	32

Skyddvisitation m. m.	33
Bakgrund	33
Förslag	34
Utskottets överväganden	35
Omhändertagande av berusade personer, m. m.	36
Bakgrund	36
Förslag	37
Utskottets överväganden	37
Befogenheter för genomförande av blodprovstagning	39
Bakgrund	39
Förslag	40
Utskottets överväganden	40
Övriga förslag i propositionen	41
Utskottets hemställan	41
Reservationer	43
1. Polismansbegreppet (mom. 2) (m)	43
2. Polismans rapporteringskyldighet m. m. (mom. 4) (m)	44
3. Användning av våld (mom. 5) (m)	45
4. Ingripande vid ordningsstörningar m. m. (mom. 6) (fp)	47
Särskilt yttrande	49
Omhändertagande av berusade personer, m. m. (fp)	49